

WPŁYW EFEKTU AUREOLI NA OCENY CZYNÓW PRZESTĘPCZYCH ORAZ ZWIĄZANYCH Z NIMI OSÓB*

Martyna Gembal

Uniwersytet Warszawski

ORCID: 0009-0005-2138-0182

e-mail: m.gembal@student.uw.edu.pl

Streszczenie:

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie wpływu efektu aureoli na oceny czynów przestępczych, a także osób podejrzanych o ich popełnienie, oskarżonych, skazanych i ofiar, wydawane przez społeczeństwo oraz przedstawicieli instytucji odpowiedzialnych za reakcję na nie. Omówienie powyższej problematyki rozpoczęto od przybliżenia genezy, sposobu działania i właściwości prowadzących do wystąpienia omawianego błędu poznawczego w świetle aktualnej wiedzy psychologicznej. Następnie dokonano analizy badań dotyczących potencjalnych zniekształceń poznawczych w ocenie czynów przestępczych oraz karaniu. Część teoretyczna została zakończona opisem sugerowanych wytłumaczeń dla korzystania z czynników pozaprawnych w tym zakresie. Artykuł został ponadto wzbogacony o przeprowadzone studia przypadków trzech wybranych spraw kryminalnych, w stosunku do których można podejrzewać o wystąpieniu efektu aureoli. Stanowią je sprawy Camerona Coyle'a Herrina, Debry Jean Lafave oraz Magdaleny Renaty Kralki.

Słowa kluczowe:

przestępstwo, efekt aureoli, reakcja na przestępczość, opinia publiczna, studium przypadku

The impact of the halo effect on the assessment of criminal acts and individuals involved in them

Summary:

The purpose of this article is to present the impact of the halo effect on the assessment of criminal acts, as well as suspects, defendants, convicts and victims, made by society and representatives of institutions

* Tekst niniejszego artykułu stanowi skróconą oraz zmodyfikowaną wersję pracy licencjackiej o takim samym tytule, obronionej w 2023 r. w Instytucie Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji Uniwersytetu Warszawskiego

responsible for responding to them. The discussion of the aforementioned issue began with outlining the origin, mechanisms of action and features leading to the emergence of the discussed cognitive error in the light of recent psychological knowledge. Thereafter, an analysis of research on potential cognitive misconceptions in the assessment of criminal acts and sentencing was carried out. The theoretical part was concluded with a description of proposed explanations of the use of non-legal factors in submitted scope. The article was also enriched by the case studies conducted on three selected criminal cases regarding to which it may be suspected that the halo effect occurred. These are the cases of Cameron Coyle Herrin, Debra Jean Lafave and Magdalena Renata Kralka.

Keywords:

crime, halo effect, response to crime, public opinion, case study

1. Wprowadzenie

Każdy z nas przychodzi na świat z pewnym zestawem bardziej lub mniej stałych cech i właściwości. Każdy z nas jest również istotą społeczną, a więc potrzebującą żyć w pewnej zbiorowości, umożliwiającej wypełnianie potrzeb różnego rzędu. Z funkcjonowaniem w grupie nieodzownie związane są jednak także pewne narzucone przez jej członków ograniczenia pozwalające utrzymać porządek, a których przestrzeganie dla jednych może być czymś nieomal naturalnym, podczas gdy dla innych stanowić źródło dylematów lub wręcz sprawiać trudność. Niektóre z nich istnieją jako reguły niepisane, inne zaś zyskały formę skodyfikowaną, jak chociażby prawo karne, od którego przestrzegania odchylenia co do zasady potępia się jako przejawy zaburzenia wypracowanego ładu oraz karze. Jakkolwiek wolelibyśmy tego uniknąć, okazuje się jednak, że nawet to, co obiektywnie silnie naganne, może utracić taką konotację w oczach zarówno społeczeństwa, jak i służb odpowiedzialnych za reakcję na przestępczość, kiedy oprócz samego zachowania w zasięgu obserwacji znajdują się także elementy wspomniane na początku, jak cechy czy właściwości dopuszczających się go bądź pokrzywdzonych nim osób. Jest to temat o tyle ciekawy, że z istnienia tego rodzaju zniekształceń poznawczych możemy nie zdawać sobie sprawy, nawet sami je wykazując. Źródeł owego zjawiska należy upatrywać w ewolucji człowieka, a nazywamy je efektem aureoli. Niniejszy artykuł ma na celu przedstawienie oraz analizę problematyki jego wpływu na oceny czynów przestępczych, a także podejrzanych o ich popełnienie osób, oskarżonych, skazanych i ofiar, wydawane przez społeczeństwo oraz przedstawicieli instytucji odpowiedzialnych za reakcję na nie przy pomocy dotychczasowej wiedzy naukowej uzupełnionej badaniem własnym, przeprowadzonym przy użyciu metody studium przypadku.

2. Efekt aureoli jako jeden z błędów poznawczych

Termin „efekt aureoli” został wprowadzony do nauki w 1920 r. za sprawą Edwarda Thorndike’a¹. Stosuje się go zamiennie z określeniami „efekt halo” czy „efekt poświaty” dla określenia błędu poznawczego polegającego na podświadomym przypisywaniu pewnych cech osobom, obiektom czy instytucjom na podstawie tych, które zostały dostrzeżone wcześniej, mimo że nie implikują one ich występowania. Wynika on z tendencji ludzkiego umysłu do szybkiego, automatycznego przetwarzania informacji, która została wykształcona w toku ewolucji i pozwala na łatwiejszy, choć nie zawsze prawidłowy odbiór otaczającego, złożonego świata². Największy i najsilniejszy wpływ na ogólną ocenę mają więc oczywiście te z cech, które zostaną zaobserwowane jako pierwsze³.

1 E.L. Thorndike, *A constant error in psychological ratings*, „Journal of Applied Psychology” 1920, 4(1), s. 25–29, <http://doi.org/10.1037/h0071663>.

2 E. Aronson, J. Aronson, *Człowiek istota społeczna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2020, s. 25–27.

3 C. Rowley, N. Ramasamy, *Halo effect*, [w:] S. Johnstone, A. Wilkinson (red.), *Encyclopedia of Human Resource Management*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham 2016, s. 552.

Choć nazwa tego zjawiska psychologicznego pochodzi od świetlistej otoczki, z którą przedstawia się święte postaci⁴, to poza anielskim efektem halo, który prowadzi od pozytywnego pierwszego wrażenia do przypisywania kolejnych cech o tożsamym charakterze, wyróżnia się również szatański efekt halo. Jest on słabszy w działaniu⁵ i stanowi jego przeciwieństwo, a więc ma związek z aspektami negatywnymi i takim również ogólnym postrzeganiem⁶. Wskazuje się jednak, że efekt poświaty może działać także w sposób odwrócony. Wówczas np. dostrzeżone pozytywne cechy mogą spowodować negatywne oceny. Jako jedno z potencjalnych wytłumaczeń takiego stanu rzeczy podaje się uczucie zazdrości⁷.

Wystąpienie efektu aureoli może spowodować wiele właściwości. Zawężając rozważania do sytuacji jego działania w odniesieniu do innych osób, należy wśród nich wymienić te fizyczne (atrakcyjność, ekspresja, ubiór), behawioralne (zaobserwowane zachowania), społeczne (klasa społeczna) oraz osobowe (imię, głos). Najczęściej badane i kojarzone z tym błędem są pierwsze, gdyż stanowią one jedno z niemalże od razu odczytywanych informacji. Generalny związek atrakcyjności fizycznej można by przyrównać do starogreckiej kalokagatii, czyli przekonania, że w człowieku pięknym zewnątrz tkwi także piękno wewnętrzne – dobro⁸. Badania wskazują bowiem na przypisywanie osobom odbieranym jako atrakcyjne bardziej pożądanych cech charakteru⁹ oraz spodziewania się po nich lepszego zdrowia, większych umiejętności¹⁰ czy korzystniejszej sytuacji życiowej¹¹. To prowadzi często do traktowania cechujących się nią osób łagodniej oraz wykazywania względem nich pozytywnego nastawienia¹². Poza tym pozytywny efekt generować może również fizyczne podobieństwo do znanych podświadomie oceniającemu osób¹³ oraz młody wygląd¹⁴. Jednak piękno może powodować także odczucia wprost przeciwne, ponieważ czasem cechujące się nią osoby są postrzegane jako mniej moralne¹⁵, przede wszystkim dlatego, że spodziewa się po nich próżności. Ma to związek ze skłonnością do zakładania, że osoby postrzegane jako atrakcyjne same wierzą w to, że takimi są¹⁶.

Do drugiej z zaproponowanych grup należą zaobserwowane zachowania. W najprostszym przypadku te negatywne będą powodować przypisywanie możliwości wystąpienia także innych o takim zabarwieniu oraz odwrotnie. Należy jednak wspomnieć tu także o tym, że istnieje pewien wyjątek od reguły, którą jest

- 4 G. Gabrieli, A. Lee, P. Setoh, G. Esposito, *An analysis of the generalizability and stability of the halo effect during the COVID-19 pandemic outbreak*, „Frontiers in Psychology” 2021, t. 12, s. 2, <http://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.631871>.
- 5 M. Gräf, C. Unkelbach, *Halo effects in trait assessment depend on information valence: Why being honest makes you industrious, but lying does not make you lazy*, „Personality and Social Psychology Bulletin” 2016, 42(3), s. 290–310, <http://doi.org/10.1177/0146167215627137>.
- 6 W. Wen, J. Li, G.K. Georgioui, Ch. Huang, L. Wang, *Reducing the halo effect by stimulating analytic thinking*, „Social Psychology” 2020, 51(5), s. 334, <http://doi.org/10.1027/1864-9335/a000418>.
- 7 M. Dermer, D.L. Thiel, *When beauty may fail*, „Journal of Personality and Social Psychology” 1975, 31(6), s. 1168–1176, <http://doi.org/10.1037/h0077085>.
- 8 M. Bal-Nowak, *„Piękny i dobry” – normatywny wzorzec kultury?*, „Estetyka i Krytyka”, 7–8(2/2004-1/2005), s. 37, https://pjaesthetics.uj.edu.pl/documents/138618288/139072853/eik_7-8_3.pdf/34efe5e0-8002-48c7-b02c-a33287cd6247 [dostęp: 26.11.2022].
- 9 G.L. Lorenzo, J.C. Biesanz, L.J. Human, *What is beautiful is good and more accurately understood: Physical attractiveness and accuracy in first impressions of personality*, „Psychological Science” 2010, 21(12), s. 1777, <http://doi.org/10.1177/0956797610388048>.
- 10 S.M. Hughes, N.E. Miller, *What sounds beautiful looks beautiful stereotype: The matching of attractiveness of voices and faces*, „Journal of Social and Personal Relationships” 2016, 33(7), s. 985, <http://doi.org/10.1177/0265407515612445>.
- 11 D.E. Han, S.M. Laurent, *Beautiful seems good but perhaps not in every way: Linking attractiveness to moral evaluation through perceived vanity*, „Journal of Personality and Social Psychology” 2022, 124(2), s. 1, <http://doi.org/10.1037/pspa0000317>.
- 12 S.M. Hughes, N.E. Miller, *What sounds...*, s. 985.
- 13 C. Sofer, R. Dotsh, D.H.J. Wigboldus, A. Todorov, *What is typical is good: The influence of face typicality on perceived trustworthiness*, „Psychological Science” 2014, 26(1), s. 39–47, <http://doi.org/10.1177/0956797614554955>.
- 14 Efekt ten nazwano z kolei efektem dziecięcej twarzy (*babyface effect*) i wydaje się on być kolejnym z węższych podtypów efektu aureoli; L.A. Zebrowitz, R.G. Franklin Jr., *The attractiveness halo effect and the babyface stereotype in older and younger adults: Similarities, own-age accentuation, and older adult positivity effect*, „Experimental Aging Research” 2014, t. 40, s. 383, <http://doi.org/10.1080/0361073X.2014.897151>.
- 15 D.E. Han, S.M. Laurent, *Beautiful...*, s. 1.
- 16 Ibidem, s. 19.

silniejsze działanie informacji pozytywnych (a więc anielskiego efektu halo). Jest to sytuacja poruszania się pomiędzy wymiarami jednej cechy (np. uczciwość – nieuczciwość)¹⁷.

W trzeciej grupie znalazła się klasa społeczna, której wpływ na postrzeganie innych może się różnić w zależności od poziomu nierówności oraz możliwości awansu społecznego w danym miejscu na świecie. Z badań przeprowadzonych w Stanach Zjednoczonych, gdzie różnice dochodowe są stosunkowo duże, a zmiana statusu wcale nie tak realna, wynika, że osoby bogate są oceniane jako mniej moralne od biednych¹⁸, a także chciwe i mniej szczerze¹⁹. Wyniki innych analiz wskazują jednak także na ich faworyzowanie²⁰ oraz postrzeganie jako bardziej kompetentnych²¹ i ciężiej pracujących²². Z kolei osobom ubogim częściej przypisywano lenistwo, niższy poziom inteligencji, społeczną nieodpowiedzialność²³ czy winę w kontekście ich sytuacji materialnej²⁴. W odniesieniu do Polski mówi się o umiarkowanych do wysokich nierównościach ekonomicznych²⁵ oraz trochę niższym niż w Stanach Zjednoczonych współczynniku mobilności społecznej²⁶. Może to sugerować, że gdyby przeprowadzić w niej takie same badania dotyczące ocen przedstawicieli różnych klas, ich wyniki mogłyby być podobne, jednak ze względu na inne, mogące wpływać na nie aspekty, nie jest to pewne.

Ostatnimi z wyżej wymienionych właściwości są osobowe, które również często odkrywa się podczas pierwszego kontaktu z drugim człowiekiem. Imiona mogą wpływać na ocenę przewidywanej pewności siebie czy nawet wyników w nauce noszących je jednostek²⁷. Z kolei gdy głos jest postrzegany jako atrakcyjny, istnieje tendencja do odbierania jego posiadacza jako bardziej kompetentnego, ciepłego i sympatycznego, a nawet dojrzałego oraz efektywnego, kiedy pozostaje w roli lidera²⁸. Jednak oprócz tego ogólnego aspektu na oceny osobowości może wpływać także jego wysokość, spodziewana płeć mówiącego, akcent czy nawet temat wypowiedzi. Badani poproszeni o wybranie na ich podstawie osób, które chcieliby poznać, preferowali posiadaczy damskich oraz wysokich, można więc wnioskować o łączeniu ich z bardziej pożądanymi charakterystykami²⁹.

Ważną cechą efektu poświaty jest również jego ponadkulturowość. Występuje on więc zarówno we wszystkich zakątkach świata, jak i w przypadku interakcji międzykulturowych³⁰.

17 M. Gräf, C. Unkelbach, *Halo...*, s. 303–304.

18 D.S. Weiner, S.M. Laurent, *The (income-adjusted) price of good behavior: Documenting the counter-intuitive, wealth-based moral judgement gap*, „Journal of Experimental Psychology” 2021, 150(3), s. 500–502, <http://doi.org/10.1037/xge0000952>.

19 K. Parker, *Yes, the Rich Are Different*, „Pew Research Center” 2012, s. 1, <https://www.pewresearch.org/social-trends/2012/08/27/yes-the-rich-are-different/> [dostęp: 2.12.2022].

20 S. Horowitz, J. Dovidio, *The rich – love them or hate them? Divergent implicit and explicit attitudes toward the wealthy*, „Group Processes & Intergroup Relations” 2017, 20(1), s. 25, <http://doi.org/10.1177/1368430215596075>.

21 S.T. Fiske, A.J.C. Cuddy, P. Glick, J. Xu, *Model of (often mixed) stereotype content: Competence and warmth respectively follow from perceived status and competition*, „Journal of Personality and Social Psychology” 2002, 82(6), s. 891, <http://doi.org/10.1037/0022-3514.82.6.878>.

22 K. Parker, *Yes...*, s. 1.

23 C. Cozzarelli, A.V. Wilkinson, M.J. Tagler, *Attitudes toward the poor and attributions for poverty*, „Journal of Social Issues” 2001, 57(2), s. 214, <http://doi.org/10.1111/0022-4537>.

24 B. Weiner, *Judgements of Responsibility: a Foundation for a Theory of Social Conduct*, Guilford Press, New York 1995; za: D.S. Weiner, S.M. Laurent, *The (income-adjusted)...*, s. 485.

25 M. Brzezinski, K. Sałach, *Nierówności dochodowe i majątkowe w Polsce: nowe wyniki wykorzystujące dane pozaankietowe*, Wydział Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2021, s. 8, <http://doi.org/10.31235/osf.io/s43yr>.

26 World Economic Forum, *The Global Social Mobility Report 2020. Equality, Opportunity and a New Economic Imperative*, Cologny, Geneva 2020, s. 7, https://www3.weforum.org/docs/Global_Social_Mobility_Report.pdf [dostęp: 18.12.2022].

27 P.G. Erwin, *First names and perceptions of physical attractiveness*, „The Journal of Psychology” 1993, 127(6), s. 625–631, <http://doi.org/10.1080/00223980.1993.9914901>.

28 S.M. Hughes, N.E. Miller, *What sounds...*, s. 985.

29 M. Imhof, *Listening to voices and judging people*, „Journal of Listening” 2010, 24(1), s. 24–28, <http://doi.org/10.1080/10904010903466295>.

30 L.A. Zebrowitz, R. Wang, P.M. Bronstad, D. Eisenberg, E. Undurraga, V. Reyes-Garcia, R. Godoy, *First impressions from faces among U.S. and culturally isolated tsimane' people in Bolivian rainforest*, „Journal of Cross-Cultural Psychology” 2012, 43(1), s. 120, 128–129, <http://doi.org/10.1177/0022022111411386>; L. Albright, T.E. Malloy, Q. Dong, D.A. Kenny, X. Fang, L. Winquist, D. Yu, *Cross-cultural consensus in personality judgments*, „Journal of Personality and Social Psychology” 1997, 72(5), s. 558–569,

3. Instytucjonalna reakcja na przestępczość a efekt aureoli

Efekt aureoli stanowi błąd towarzyszący każdemu człowiekowi i w wielu dziedzinach życia, w tym także przedstawicielom instytucji odpowiedzialnych za reakcję na przestępczość. Nie jest bowiem możliwe pełne wyeliminowanie wpływu czynników pozaprawnych także w tym obszarze, nawet mimo prób uczynienia tego poprzez wprowadzanie odpowiednich regulacji prawnych. Część badań ław przysięgłych oraz badań archiwalnych, które przeprowadzono w Stanach Zjednoczonych³¹, wykazała, że atrakcyjni oskarżeni byli uniewinniani częściej³², co zdaniem badaczy może wynikać z oceny ich wyjaśnień jako bardziej wiarygodnych³³. Należy jednak zaznaczyć, że po włączeniu do analizy ich płci okazało się, że efekt ten był istotny tylko w przypadku kobiet³⁴. Z kolei inne badania nie wykazały występowania istotnego związku między tymi zmiennymi w żadnym z przypadków³⁵. Analizy danych sądowych wykazały, że bardziej atrakcyjne jednostki miały większą szansę na uzyskanie łagodniejszego wyroku³⁶; ważną rolę odgrywała tu jednak również ocena powagi popełnionego czynu³⁷. Nie odnotowano takiego związku między atrakcyjnością a prawdopodobieństwem otrzymania wyroku w zawieszeniu, ponadto korzyści z niej płynące są zdaniem badaczy znów ograniczone wyłącznie do kobiet. Badania funkcjonariuszy policji wykazały, że wraz z atrakcyjnością osób naruszających prawo maleje prawdopodobieństwo ich zatrzymania³⁸, choć istotnie tylko w przypadku gdy są to kobiety³⁹. Według głosów pojawiających się w literaturze naukowej może być to potencjalnie związane z dość dużą swobodą wyborów⁴⁰, które mogą być podejmowane chociażby w oparciu o wrażenia dotyczące szczerości czy godności zaufania, które również z tej atrakcyjności mogą wynikać⁴¹. Śledczy z kolei wydają się posiadać tendencję do większego sceptycyzmu względem dowodów, które pozostają w sprzeczności co do ich pierwszych hipotez dotyczących prowadzonej sprawy aniżeli tych, które je potwierdzają⁴². Natomiast prokuratorom, tak samo jak sędziom, niedokładne i niejednoznaczne informacje otwierają drogę do korzystania z czynników pozaprawnych mogących wpływać na postrzeganie winy⁴³, a co za tym idzie – także formułowanie oskarżeń⁴⁴, z wyjątkiem sytuacji recydywy oraz cięższych przestępstw⁴⁵.

<http://doi.org/10.1037/0022-3514.72.3.558>; N.O. Rule, N. Ambady, R.B. Adams Jr, H. Ozono, S. Nakashima, S. Yoshikawa, M. Watabe, *Polling the face: Prediction and consensus across cultures*, „Journal of Personality and Social Psychology” 2010, 98(1), s. 1–15, <http://doi.org/10.1037/a0017673>.

- 31 Warto zaznaczyć, że większość z niżej omówionych badań została przeprowadzona w Stanach Zjednoczonych. W kraju tym funkcjonuje instytucja ugody obrończej, polegająca na zaproponowaniu oskarżonemu układu polegającego na przyznaniu się do popełnienia zarzucanego czynu przed sędzią w zamian za uniknięcie rozprawy oraz ewentualne uzyskanie niższego wymiaru kary. Korzysta z niej ponad 9 na 10 osób, co jednocześnie oznacza, że tyle samo spraw nigdy nie trafia na wokandę. Tym samym przeprowadzane badania swoim zasięgiem obejmują tylko tę pozostałą, niewielką część z nich, co, zdaniem niektórych badaczy, może wpływać na wyniki i możliwość ich uogólniania; J.E. Stewart II, *Defendant's attractiveness as a factor in the outcome of criminal trials: An observational study*, „Journal of Applied Social Psychology” 1980, 10(4), s. 359–360, <http://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1980.tb00715.x>.
- 32 K.M. Beaver, C. Boccio, S. Smith, Ch.J. Ferguson, *Physical attractiveness and criminal justice processing: Results from a longitudinal sample of youth and young adults*, „Psychiatry, Psychology and Law” 2019, 26(4), s. 676, <http://doi.org/10.1080/13218719.2019.1618750>.
- 33 Ibidem, s. 671.
- 34 Ibidem, s. 676–677.
- 35 J.E. Stewart II, *Appearance and punishment: The attraction-leniency effect in the courtroom*, „The Journal of Social Psychology” 1985, 125(3), s. 373–378, <http://doi.org/10.1080/00224545.1985.9922900>; J.E. Stewart II, *Defendant's...*, s. 348–361.
- 36 J.E. Stewart II, *Appearance...*, s. 376–377.
- 37 Im poważniejszy czyn, tym bardziej wpływ czynników pozaprawnych zdaje się maleć; J.E. Stewart II, *Defendant's...*, s. 353–354.
- 38 K.M. Beaver, C. Boccio, S. Smith, Ch.J. Ferguson, *Physical...*, s. 669.
- 39 Ibidem, s. 674–676.
- 40 M.S. Pike, *The Principles of Policing*, Macmillan, London 1985, s. 63–91.
- 41 K.M. Beaver, C. Boccio, S. Smith, Ch.J. Ferguson, *Physical...*, s. 671.
- 42 K. Ask, P.A. Granhag, *Motivational bias in criminal investigators' judgments of witness reliability*, „Journal of Applied Social Psychology” 2007, 37(3), s. 579, <http://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2007.00175.x>.
- 43 A. Fraga, *Pretty Probationers: The Relationship Between Physical Attractiveness and Sentencing Outcomes*, praca magisterska, Uniwersytet Stanu Ohio 2015, s. 9–10, http://rave.ohiolink.edu/etdc/view?acc_num=osu1428519530 [dostęp: 7.11.2022].
- 44 K.M. Beaver, C. Boccio, S. Smith, Ch.J. Ferguson, *Physical...*, s. 671.
- 45 A. Fraga, *Pretty...*, s. 24–25.

Niektórzy badacze wskazują, że to w szczególności pierwsze etapy kontaktu jednostki z instytucjami zwalczającymi przestępczość sprzyjają korzystaniu z czynników pozaprawnych przez ich przedstawicieli⁴⁶. Inni z kolei wyrażają przekonanie, że są to te końcowe⁴⁷. Pewne jest jednak, że są oni narażeni na działanie efektu halo tak samo jak inni ludzie.

4. Efekt aureoli w ocenach społecznych

Zdecydowanie szerszą popularnością od wyżej omówionych badań cieszą się te przeprowadzane z pozorowaną ławą przysięgłych i większość wyników dotyczących wpływu efektu aureoli na ocenę czynów przestępczych pochodzi właśnie z nich. Sposób ich organizacji oraz przeprowadzania kieruje jednak ku postrzeganiu ich raczej jako źródła wiedzy na temat ocen społecznych aniżeli wydawanych przez tę instytucję.

Dowodzono w nich chociażby, że w przypadku przestępstw, których okoliczności wskazywały na wykorzystanie przez atrakcyjnych sprawców swojej aparycji w celu ich popełnienia, byli oni traktowani z większą surowością⁴⁸. Należą do nich m.in. wybrane przypadki oszustw⁴⁹. Wskazuje to na występowanie odwróconego efektu halo spowodowanego dysonansem między związanym z podsuwaniem przez umysł wrażeniem a faktycznym zachowaniem danej osoby. Co ciekawe, zaobserwowano to zwłaszcza gdy oceniający oraz sprawca byli przeciwnej płci⁵⁰, co może wynikać z postrzegania takiej sytuacji jako potencjalnie niebezpieczniejszej. Inne badania wykazały z kolei, że z tym typem przestępstw wiąże się całkowity zanik omawianego błędu poznawczego⁵¹. Bardzo podobne wyniki, z wyjątkiem ostatniej zależności, uzyskano dla najpoważniejszych czy brutalnych przestępstw⁵². Zaobserwowano również łagodniejszy dobór kar w stosunku do atrakcyjnych osób winnych nieumyślnego spowodowania śmierci⁵³ czy włamania⁵⁴. Czyny te były wówczas również oceniane jako mniej naganne niż w sytuacji, gdy sprawcą była osoba niewykazująca tej cechy. Pozwala to zauważyć pewną zbieżność między badaniami dotyczącymi efektu poświaty a generalnym stosunkiem do przestępstw – im niższy wskaźnik potępienia danego czynu, tym większe prawdopodobieństwo jego wystąpienia⁵⁵. Ponadto odkryto, że krótsze kary orzekano, gdy omawiana cecha współwystępowała z dokonaniem atrybucji sytuacyjnej w odniesieniu do podjętego zachowania, czyli przypisaniem mu przyczyny leżącej w czynnikach zewnętrznych względem sprawcy⁵⁶. Warto jednak

46 Ibidem, s. 14–15.

47 A.C. Downs, P.M. Lyons, *Natural observations of the links between attractiveness and initial legal judgments*, „Personality and Social Psychology Bulletin” 1991, 17(5), s. 546, <http://doi.org/10.1177/0146167291175009>.

48 H. Sigall, N. Ostrove, *Beautiful but dangerous: Effect of offender attractiveness and nature of the crime on juristic judgment*, „Journal of Personality and Social Psychology” 1975, 31(3), s. 413, <http://doi.org/10.1037/h0076472>; Q. Yang, B. Zhu, Q. Zhang, Y. Wang, R. Hu, S. Liu, *Effects of male defendants' attractiveness and trustworthiness on simulated judicial decisions in two different swindles*, „Frontiers in Psychology” 2019, t. 10, s. 9, <http://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02160>.

49 H. Sigall, N. Ostrove, *Beautiful...*, s. 413.

50 R. Mazzella, A. Feingold, *The effects of physical attractiveness, race, socioeconomic status and gender of defendants and victims on judgments of mock jurors: A meta-analysis*, „Journal of Applied Social Psychology” 1994, 24(15), s. 1315–1344, <http://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1994.tb01552.x>; za: D.A. Abwender, K. Hough, *Interactive effects of characteristics of defendant and mock juror on U.S. participants' judgment and sentencing recommendations*, „The Journal of Social Psychology” 2001, 141(5), s. 605, <http://doi.org/10.1080/00224540109600574>.

51 A.C. Austin, K.M. Plumm, Ch.A. Terrance, H.K. Terrell, *No halo effect for sex offenders: An examination of the effects of appearance and gender on the public's perception of sex offenders*, „Applied Psychology in Criminal Justice” 2013, 9(2), s. 132, http://dev.cjcenter.org/_files/apcj/apcjspring%202013austin.pdf_1383836846.pdf [dostęp: 8.10.2022].

52 R. Mazzella, A. Feingold, *The effects...*, s. 1315–1344; za: A. Fraga, *Pretty...*, s. 12.

53 D. Landy, E. Aronson, *The influence of the character of the criminal and his victim on the decisions of simulated jurors*, „Journal of Experimental Social Psychology” 1969, 5(2), s. 141–152, [http://doi.org/10.1016/0022-1031\(69\)90043-2](http://doi.org/10.1016/0022-1031(69)90043-2); za: A. Fraga, *Pretty...*, s. 11.

54 H. Sigall, N. Ostrove, *Beautiful...*, s. 413.

55 A. Szymanowska, *Polacy wobec przestępstw i karania*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2008, s. 66–72.

56 R. Izzett, L. Fishman, *Defendant sentences as a function of attractiveness and justification for actions*, „Journal of Social Psychology” 1976, 100(2), s. 287–288, <http://doi.org/10.1080/00224545.1976.9711940>.

wspomnieć, że sama atrakcyjność powoduje, że ma to miejsce częściej⁵⁷, gdyż takie osoby postrzega się jako mniej odpowiedzialne ze swoje czyny⁵⁸. Wykazano także, że wysoki poziom tej cechy u ofiar może wpływać na decyzje co do winy⁵⁹ – w przypadku przestępstwa zgwałcenia badani postrzegali atrakcyjniejsze kobiety jako bardziej narażone na stanie się nimi, natomiast pozostałe jako w większym stopniu odpowiedzialne za zdarzenie, więc sprawcy częściej przypisywano winę oraz surowszą karę w pierwszej sytuacji⁶⁰. Z kolei w przypadku stalkerów właściwość ta wpływała na wrażenie co do winy na ich korzyść⁶¹, a przestępstw w ogólności – co do ewentualnej recydywy. Badania wykazały również częstsze określanie nieatrakcyjnych sprawców mianem „typowych kryminalistów”⁶², które może prowadzić do rozważań w kwestii posiadania przez ludzi pewnego wyobrażenia na temat wyglądu osób dopuszczających się poszczególnych czynów. Wykazano bowiem, że oskarżenie jednostki o popełnienie przestępstwa, z którym jest ona kojarzona, zwiększa prawdopodobieństwo wydania wyroku skazującego, nawet gdy dowody jej winy nie są silne⁶³, ale zdaje się nie oddziaływać istotnie na surowość kar⁶⁴.

5. Potencjalne wytłumaczenia dla korzystania z czynników pozaprawnych podczas oceny czynów przestępczych

Wiemy, że czynniki pozaprawne mogą wpływać zarówno na społeczne, jak i instytucjonalne oceny czynów przestępczych. Istnieją jednak różne teorie mające stanowić potencjalne wyjaśnienie tego fenomenu. Jedną z nich jest teoria niebezpiecznych decyzji (*dangerous decisions theory*) Stephena Portera i Leanne ten Brinke, która mówi o tym, że decydenci popełniają błędy przez przecenianie pewnych wskazówek heurystycznych przy jednoczesnym pomijaniu pozostałych informacji podczas wydawania ocen⁶⁵. Występowanie efektu halo zdaje się potwierdzać także teoria punktów skupienia dopasowana przez Darrela Steffensmeiera, Jeffery’ego Ulmera i Johna Kramera do sytuacji instytucjonalnej reakcji na przestępczość. Mówią oni o trzech elementach, które jej aktorzy biorą pod uwagę przy podejmowaniu decyzji. Stanowią je wina i stopień szkody wyrządzonej ofierze, ochrona społeczeństwa oraz praktyczne implikacje potencjalnego wyboru. Jednak zdaniem autorów rzadko posiadają oni komplet informacji na temat sprawy i związanych z nią osób, pozwalający na posiadanie całkowitej pewności co do słuszności swoich osądów. Ma to prowadzić do możliwości ulegnięcia przez nich pewnym błędom poznawczym, wywołanym właściwościami jednostek, tym samym otwierając drogę wpływowi czynników pozaprawnych⁶⁶.

57 R.M. McFatter, *Sentencing strategies and justice: Effects of punishment philosophy on sentencing decisions*, „Journal of Personality and Social Psychology” 1987, 36(12), s. 1499, <http://doi.org/10.1037/0022-3514.36.12.1490>.

58 B.W. Darby, D. Jeffers, *The effects of defendant and juror attractiveness on simulated courtroom trial decisions*, „Social Behavior and Personality” 1988, 16(1), s. 48, <http://doi.org/10.2224/sbp.1988.16.1.39>.

59 A.D. Yarmey, *Older and younger adults' attributions of responsibility toward rape victims and rapist*, „Canadian Journal of Behavioural Science” 1985, 17(4), s. 327–338, <http://doi.org/10.1037/h0080045>; za: D.M. Burke, M.A. Ames, R. Etherington, J. Pietsch, *Effect of victim's and defendant's physical attractiveness on the perception of responsibility in an ambiguous domestic violence case*, „Journal of Family Violence” 1990, 5(3), s. 200, <http://doi.org/10.1007/BF00980815>.

60 C. Seligman, J. Brickman, D. Koulack, *Rape and physical attractiveness: Assigning responsibility to victims*, „Journal of Personality” 1977, 45(4), s. 554–563, <http://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1977.tb00171.x>; za: D.M. Burke, M.A. Ames, R. Etherington, J. Pietsch, *Effect...*, s. 200–201.

61 A. Cannon, *Examining the role of defendant attractiveness on juror decisions for crimes relating to stalking, burglary and murder*, „MMU Psychology Journal (Dissertations) UK” 2012, s. 14, <https://e-space.mmu.ac.uk/576595/1/Amy%20Cannon%20Edited%20Final.pdf> [dostęp: 15.02.2023].

62 E. Hoffman, *Social class correlates of perceived offender typicality*, „Psychological Reports” 1981, 49(2), s. 347–350, <http://doi.org/10.2466/pr0.1981.49.2.347>; za: B.W. Darby, D. Jeffers, *The effects...*, s. 40.

63 R. Dumas, B. Testé, *The influence of criminal facial stereotypes on juridic judgments*, „Swiss Journal of Psychology” 2006, 65(4), s. 242, <http://doi.org/10.1024/1421-0185.65.4.237>.

64 Q. Yang i in., *Effects...*, s. 5.

65 Ibidem, s. 478.

66 D. Steffensmeier, J. Ulmer, J. Kramer, *The interaction of race, gender, and age in criminal sentencing: The punishment cost of being young, black, and male*, „Criminology” 1998, 36(4), s. 766–768, <http://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1998.tb01265.x>.

Niektórzy badacze mówią jednak o tym, że pewne cechy, takie jak niższa atrakcyjność, faktycznie wiążą się z wyższym ryzykiem podjęcia zachowań przestępczych⁶⁷. Miałoby to stanowić efekt potencjalnego związku przyczynowo-skutkowego występującego między tymi dwoma elementami – efekt halo działa bowiem od momentu narodzin, poprzez wszystkie etapy życia, a także na różnych jego płaszczyznach, w tym politycznej, edukacyjnej czy społecznej. Taka podświadoma faworyzacja atrakcyjnych, potwierdzona wieloma badaniami, może ułatwiać im uzyskanie wyższego statusu socjoekonomicznego od ich mniej atrakcyjnych rówieśników. Na skutek mniejszych sukcesów, niższej zamożności czy problemów w osiąganiu własnych zamierzeń u tych drugich może pojawić się frustracja, która zgodnie z teorią frustracji-agresji ostatecznie powoduje agresję nakierowaną na jej przyczyny. Jednak w związku z tym, że w opisywanym przypadku stanowiłoby ją całe społeczeństwo, badacze mówią o możliwości jej przekierowania na dowolny obiekt lub osobę, co może doprowadzić do popełnienia czynu zabronionego. Dodatkowo relatywnie gorsza sytuacja życiowa może ich zdaniem spowodować wzrost prawdopodobieństwa znalezienia się w położeniu skłaniającym do jego podjęcia⁶⁸. Pewnego rodzaju poparcie dla tej teorii stanowią wyniki analiz, które wykazały, że atrakcyjność jest ważniejszym wyznacznikiem satysfakcji z życia niż rasa, płeć i status społeczny łącznie⁶⁹, czy badań wskazujących na istnienie negatywnej korelacji między atrakcyjnością a wagą popełnionego przestępstwa⁷⁰. Z kolei ocenianie brutalniejszych przestępców seksualnych znacznie gorzej pod względem atrakcyjności przez osoby niewiedzące o ich konflikcie z prawem wyklucza wpływ tego faktu na postrzeganie jednostki⁷¹.

6. Studia przypadków

Dotychczasowe badania przeprowadzone w zakresie analizowanej w niniejszym artykule problematyki pozwalają stwierdzić, że efekt aureoli niewątpliwie ma pewien, choć zróżnicowany, wpływ na instytucjonalną reakcję na przestępczość, a także jej społeczną ocenę. W większości były one jednak realizowane w warunkach eksperymentalnych – jedynie niewielki odsetek to badania terenowe czy niereaktywne. Mankamentem jest także skupianie się w nich głównie na atrakcyjności przy jednoczesnym pomijaniu innych, ważnych czynników pozaprawnych o udokumentowanym wpływie na postrzeganie innych ludzi czy ich zachowań. Duża część analiz pochodzi ponadto z dość odległych już lat. Zainteresowania zajmujących się kwestią działania efektu aureoli w kontekście kryminologicznym nie zdają się również wzbudzać przekazy medialne czy dyskurs internetowy, które także stanowią świadectwo opinii publicznej. A przecież za sprawą rosnącej popularności i dostępności środków masowego przekazu oraz mediów społecznościowych stanowią one ogromny i jawny materiał badawczy. To wszystko doprowadziło do wzbogacenia niniejszego artykułu o studia przypadków wybranych spraw kryminalnych, w których istnieją podstawy do wysnucia podejrzeń o wystąpieniu efektu halo zniekształcającego instytucjonalne lub społeczne oceny.

7. Metodologia, organizacja i przebieg badań

Przedmiot badań stanowią celowo dobrane sprawy kryminalne, w przypadku których można podejrzewać o wystąpieniu efektu aureoli. Jest to związane z atypowymi ocenami oraz wypowiedziami wprost ujawniającymi opieranie ich na nierелеwantnych cechach osób w nie zaangażowanych, które zostały omówione wcześniej. W miarę możliwości są one zróżnicowane pod względem płci oraz wieku sprawcy i ofiary, a przede wszystkim popełnionego przestępstwa, w celu dokonania analizy występowania omawianego błędu po-

67 N. Mocan, E. Tekin, *Ugly criminals*, „The Review of Economics and Statistics” 2010, 92(1), s. 19, <http://doi.org/10.3386/w12019>.

68 R. Rayburn, J.D. Wright, *Never pick a fight with an ugly person, they've got nothing to lose*, „Society” 2009, t. 46, s. 349, <http://doi.org/10.1007/s12115-009-9219-4>.

69 R.F. Hamilton, J.D. Wright, *State of the Masses: Sources of Discontent, Change and Stability*, Routledge, New York 2008, s. 216.

70 Stewart II, *Appearance...*, s. 377.

71 R. Rayburn, J.D. Wright, *Never...*, s. 348.

znawczego w różnych przypadkach. Pierwszą stanowi sprawa 17-letniego, w momencie popełnienia czynu, Cameron'a Coyle'a Herrina skazanego w Stanach Zjednoczonych za zabójstwo samochodowe 22-letniej Jessiki i 22-miesięcznej Lillii Raubenolt, a także udział w wyścigu ulicznym. Drugą jest przypadek 24-letniej Debry Jean Lafave skazanej w tym samym kraju za kilkukrotne wykorzystanie seksualne 14-letniego chłopca, a także oskarżonej o obnażanie się w obecności małoletniego, z kolei trzecią – 30-letniej Magdaleny Kralki oskarżonej w Polsce o wiele czynów, w tym kierowanie zorganizowaną grupą przestępczą, przemyt i handel narkotykami, poplecznictwo, składanie fałszywych zeznań i nakłanianie do tego innych osób, której sprawa pozostaje w toku. Cel badawczy stanowiła eksploracja zagadnienia występowania wpływu efektu halo na oceny społeczne oraz instytucjonalne w niekontrolowanych badawczo warunkach; próba ustalenia, czy to on może potencjalnie być źródłem wyżej wspomnianych atypowych ocen i opinii w wybranych sprawach, a także wskazania konkretnych tego przejawów. Dodatkowym zamiarem było również sprawdzenie, czy wyniki poczynionych obserwacji będą pokrywać się z pochodzącymi z omówionych wcześniej badań, co stanowiłoby dodatkowy dowód za tym przemawiający. Należy jednak zaznaczyć, że w obliczu charakteru niniejszego badania nie można o wystąpieniu tego błędu przesądzać jednoznacznie.

Badanie zostało przeprowadzone jedną z jakościowych metod badawczych – studium przypadku – polegającą na szczegółowej analizie konkretnego przykładu zjawiska społecznego z wykorzystaniem różnych źródeł i technik⁷². Materiał analizy stanowiły dostępne za pośrednictwem Internetu, celowo dobrane doniesienia medialne, materiały tekstowe, zdjęciowe i filmowe publikowane na wybranych platformach społecznościowych, a także znajdujące się pod nimi komentarze oraz dotyczące spraw przepisy i regulacje prawne. Wszystkie, poza ostatnimi, pochodziły z okresu od rozpoczęcia społecznego oraz medialnego zainteresowania sprawą do, w zależności od przypadku, momentu jego utraty bądź zakończenia przeprowadzania badania. Epizodycznie korzystano również z innych stron internetowych, celem uzupełnienia znalezionych informacji. Doniesienia medialne stanowiły główne źródło wiedzy na temat przebiegu sprawy i były szeroko porównywane pod względem prezentowanych w nich informacji, celem sporządzenia jak najbliższych stanowi faktycznemu opisów. Były one gromadzone za pośrednictwem wyszukiwarki internetowej, poprzez wprowadzanie słów kluczowych związanych z daną sprawą, które stanowiły imię oraz nazwisko skazanych lub oskarżonej, a także zakresu czasowego, z którego chciano je uzyskać, w odpowiednim narzędziu. Daty graniczne stanowiły np. dzień ujawnienia lub faktycznego popełnienia pierwszego czynu oraz następujący pół roku po nim i były dostosowywane w zależności od liczby wydarzeń w danym okresie. Kryterium doboru doniesień stanowiła kolejność ich pojawienia się wśród wyników w wyszukiwarce oraz nowość informacji – analizę rozpoczynano od pierwszego wyniku, a kończono w momencie, gdy treść kolejnych artykułów wielokrotnie powielała się względem poprzednich. Z kolei platformy społecznościowe stanowiły podstawowe źródło materiałów do analizy reakcji i stosunku społecznego względem skazanych lub oskarżonej oraz ich czynów. Gromadzono je podobnie jak w przypadku doniesień medialnych, jednak przy użyciu pola wyszukiwania zaawansowanego znajdującego się na wybranych z nich. Każde ze studiów przypadku składa się więc z możliwie dokładnego odtworzenia przebiegu danej sprawy – zarówno w przestrzeni publicznej, jak i instytucjonalnej – oraz próby analizy czy wyjaśnienia zaobserwowanych, atypowych reakcji. Są one podparte przykładowymi wypowiedziami lub ich parafrazami, gdyż uwzględnienie wszystkich w niniejszej analizie byłoby, ze względu na ich wielość, niemożliwe.

Spośród platform społecznościowych do celu pozyskania materiałów wybrano Facebook oraz Twitter, co jest związane z ich charakterem oraz popularnością. Pierwsza, według obejmującego dane z całego świata raportu na 2023 r., stanowi najczęściej używaną spośród wszystkich i jest bardziej lubiana w kręgu starszych osób, co może pośrednio wskazywać na to, że to one będą również w większym stopniu z niej korzystać. Druga z kolei pod względem liczby aktywnych użytkowników plasuje się na również wysokim 14. miejscu, a jako ulubioną wybierają ją z reguły osoby młodsze⁷³. Co więcej, użytkownicy Twittera częściej niż Facebooka decydują się na względną anonimowość poprzez nieujawnianie swojej tożsamości. Może to

72 E. Babbie, *Podstawy badań społecznych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009, s. 334.

73 S. Kemp, *Digital 2023: Global Overview Report*, „Data Reportal” 2023, <https://datareportal.com/reports/digital-2023-global-overview-report> [dostęp: 11.04.2023].

sprawiać, że ich komentarze będą lepiej odzwierciedlać poglądy na dane sprawy. Ponadto obie platformy są przeznaczone do publikowania treści różnego typu – zarówno tekstowych, fotograficznych, jak i filmowych. To wszystko pozwoliło sądzić, że będą one wystarczające do pozyskania szerokiego, wyczerpującego oraz odzwierciedlającego ogólne trendy występujące w ocenach społecznych materiału do analiz. Trzeba jednak zaznaczyć, że Facebook został uruchomiony 4 lutego 2004 r., natomiast Twitter 21 marca 2006 r., co sprawiło, że niemożliwe było pozyskanie bieżących komentarzy na każdym etapie drugiej z omawianych spraw ze względu na czas jej rozpoczęcia. Od tamtego czasu została również usunięta lub zawieszona część kont, których właściciele mogli potencjalnie wypowiadać się na jej temat, co w pewien sposób ograniczyło materiał badawczy. Należy także zdawać sobie sprawę z tego, że mimo wszystko użytkownicy Internetu to w większości osoby młode, co widać chociażby na przykładzie polskich analiz CBOS⁷⁴. W związku z tym istnieje ryzyko, że wyselekcjonowane treści mogą stanowić w dużym stopniu ich punkt widzenia.

Podczas kompletowania materiału badawczego zaimplementowano również kilka zasad, które pozwoliły przynajmniej w pewnym stopniu wyjść naprzeciw zarzutom etycznym kierowanym wobec badań internetowych, związanych z określaniem korzystania z publicznie udostępnionych treści jako nadużycie⁷⁵ oraz z wiekiem ich twórców. Zadbano o to, by do studiów przypadku nie zostały włączone treści niewidoczne dla wszystkich użytkowników wybranych platform – stanowią je np. te udostępniane za pośrednictwem kont czy grup niepublicznych, wymagających zgody na dostęp do nich, a także o pewną anonimizację wypowiedzi poprzez, w miarę posiadanych możliwości, niepodawanie odnośników bezpośrednio do nich, a wpisów, pod którymi się pojawiły, co miało na celu poszanowanie prywatności ich autorów. Ponadto dobrane platformy posiadają zasady wskazujące na konieczność osiągnięcia wymaganego wieku w celu rozpoczęcia ich użytkowania – jest to 13. rok życia, co przynajmniej częściowo pozwoliło na ograniczenie włączania do analiz materiałów autorstwa młodszych użytkowników.

8. Cameron Coyle Herrin

23 maja 2018 r. 17-letni Cameron Coyle Herrin i John Alexander Barrineau ścigali się samochodami, w wyniku czego pierwszy z nich potrafił 24-letnią Jessicę Raubenolt, przechodzącą przez ulicę wraz ze swoją 21-miesięczną córką Lillią w wózku. Obydwie zmarły w szpitalu, w odstępie jednej doby. Uczestnicy zdarzenia zostali aresztowani na jego miejscu⁷⁶. Otrzymali zarzuty dwóch zabójstw drogowych⁷⁷ (*vehicular homicide* – FS 782.071⁷⁸) oraz udziału w wyścigu ulicznym⁷⁹ (*racing on highways* – FS 316.191⁸⁰).

Z początku sprawa nie zyskała zainteresowania poza mediami lokalnymi, nie była też szeroko komentowana. Mimo to wśród pojawiających się wypowiedzi można było już znaleźć wskazujące na pewnego rodzaju faworyzację oraz usprawiedliwianie Herrina. Zaznaczano np., że każdy popełnia błędy, ponieważ umniejszając wagi popełnionego czynu. Interesujące były także próby choć częściowego zrzucenia winy na ofiarę poprzez zaznaczanie, że powinna usłyszeć nadjeżdżające auto. Wskazywano też, że niedokładnie się rozejrzała czy weszła na ulicę w nieprzeznaczonym do tego miejscu, mimo odmiennych ustaleń służb⁸¹.

74 M. Feliksiak, *Komunikat z badań. Korzystanie z internetu w 2022 roku*, CBOS, Warszawa 2022, s. 2, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2022/K_077_22.PDF [dostęp: 11.04.2023].

75 S. Flicker, D. Haans, H. Skinner, *Ethical dilemmas in research on internet communities*, „Qualitative Health Research” 2004, 14(1), s. 124–134, <http://doi.org/10.1177/1049732303259842>.

76 T. Fanning, C. McNeill, T. Marrero, A. Dawson, *Parents of teens in fatal Bayshore crash described as loving, attentive and devastated*, „Tampa Bay Times” 2018, https://www.tampabay.com/news/publicsafety/crime/Parents-of-teens-in-fatal-Bayshore-crash-described-as-loving-attentive-and-devastated_168742691/ [dostęp: 18.04.2023].

77 *Alleged driver in deadly Bayshore crash bonds out of jail after second arrest*, „FOX 13 Tampa Bay” 2018, <https://www.fox13news.com/news/alleged-driver-in-deadly-bayshore-crash-bonds-out-of-jail-after-second-arrest> [dostęp: 18.04.2023].

78 2018 Florida Statutes, s. 782.071, <https://www.flsenate.gov/Laws/Statutes/2018/782.071> [dostęp: 18.04.2023].

79 *Alleged...*, op. cit.

80 2018 Florida..., s. 316.191.

81 Post Reverend Haywood Jey w portalu Twitter z 25.05.2018 r., <https://twitter.com/wickedrev/status/999829549591552001> [dostęp: 30.04.2023].

Inni pisali, że ze względu na swój wiek sprawcy nie powinni trafić do więzienia⁸². Nie zabrakło jednak i negatywnych komentarzy – niektórzy nazywali ich *głupimi dziećmiakami*, które powinny spędzić w nim długi czas, oraz obwiniali rodziców za ich zachowanie⁸³. Komentujący określali ich ponadto jako rozpieszczonych, wskazując na fakt pochodzenia z bogatych rodzin⁸⁴. Część żądało kary śmierci⁸⁵. Niewątpliwie uwaga poświęcana była w największym stopniu właśnie im, choć mimo to ofiary nie zostały zapomniane – tworzono zbiórki na rzecz ich rodziny, wspierano ją słownie⁸⁶ czy organizowano spotkania upamiętniające⁸⁷.

24 maja 2018 r. Herrin został zwolniony z aresztu za kaucją, której wartość (10 tys. dol.)⁸⁸ została skrytykowana przez część społeczeństwa jako zbyt niska, mimo jej zgodności z prawem⁸⁹. 25 maja został aresztowany ponownie, w związku ze śmiercią drugiej z ofiar, a wieczorem następnego dnia ponownie opuścił areszt, tym razem za kaucją w wysokości 50 tys. dol. oraz pod wieloma warunkami⁹⁰. Jego adwokat wnosił o pozostawienie mu możliwości poruszania się autem⁹¹, co spotkało się z dezaprobatą społeczną⁹² oraz odmową sędziego⁹³. Zaczęto określać go mianem uprzywilejowanego, bogatego, białego chłopca⁹⁴, który powinien pozostać w areszcie aż do rozprawy⁹⁵ i życzo mu śmierci. Negatywne komentarze skierowano także w stronę jego ojca, który go stamtąd odebrał. Wciąż pojawiały się jednak i wypowiedzi zrzucające winę na ofiarę, zawierające nowe domysły, w tym że Raubenolt mogła być pod wpływem alkoholu lub narkotyków czy korzystać z telefonu podczas próby przejścia przez ulicę. Na tym etapie sprawy już w mniejszym stopniu okazywano współczucie rodzinom ofiar⁹⁶.

Początkowo oskarżeni nie przyznali się do winy, jednak ostatecznie zmienili oświadczenia. Barrineau przyjął ofertę państwa⁹⁷, a przyznanie się do winy Herrina nie obejmowało żadnych warunków (*open plea*)⁹⁸. Groziło mu od 18 lat i 6 miesięcy do 30 lat pozbawienia wolności⁹⁹. Komentujący sprawę zaczęli wypowiadać

82 Post ABC Action News – WFTS – Tampa Bay w portalu Facebook z 24.05.2018 r., <https://www.facebook.com/tampabaynews/posts/pfbid02STE6qLFvsocATCdpBQeEMXSBdoGaSKYurjMhPu9sj7UFgTd1JftqVpD6roPh1fN8l> [dostęp: 30.04.2023].

83 T. Fanning, C. McNeill, T. Marrero, A. Dawson, *Parents...*, op. cit.

84 Post KeithCate w portalu Twitter z 31.05.2018 r., <https://twitter.com/WFLAKeith/status/1002242442920423424> [dostęp: 30.04.2023].

85 Post 10 Tampa Bay w portalu Facebook z 24.05.2018 r., <https://www.facebook.com/10TampaBay/posts/pfbid0pPCRq2ZB2FcX2xp5Bhb6gs6dhaPswCh4btrr4k3qh8JoGrDhWhhSEgtLyXx1YQil> [dostęp: 30.04.2023].

86 Post ABC Action News – WFTS – Tampa Bay w portalu Facebook z 24.05.2018 r., <https://www.facebook.com/tampabaynews/posts/pfbid02STE6qLFvsocATCdpBQeEMXSBdoGaSKYurjMhPu9sj7UFgTd1JftqVpD6roPh1fN8l> [dostęp: 30.04.2023].

87 P. Guzzo, *Tampa holds a birthday vigil for Lillia Raubenolt, the young girl killed on Bayside*, „Tampa Bay Times” 2018, https://www.tampabay.com/news/publicsafety/Tampa-holds-a-birthday-vigil-for-Lillia-Raubenolt-the-young-girl-killed-on-Bayside_171030115/ [dostęp: 30.04.2023].

88 *Tampa's Bayside Boulevard gets new safety features months after deadly crash*, „YouTube”, <https://www.youtube.com/watch?v=vSXj9STIrI4> [dostęp: 30.04.2023].

89 Post ABC Action News – WFTS – Tampa Bay w portalu Facebook z 24.05.2018 r., <https://www.facebook.com/tampabaynews/posts/pfbid02STE6qLFvsocATCdpBQeEMXSBdoGaSKYurjMhPu9sj7UFgTd1JftqVpD6roPh1fN8l> [dostęp: 30.04.2023].

90 *Alleged...*, op. cit.

91 J. Capriel, *Judge rejects request to let driver in fatal race stay on roads*, „Tampa Bay Times” 2018, <https://www.tampabay.com/live-coverage/2018/05/26/judge-rejects-request-to-let-driver-in-fatal-race-stay-on-road/> [dostęp: 1.05.2023].

92 Post Tampa Bay Times w portalu Twitter z 26.05.2018 r., https://twitter.com/TB_Times/status/1000436404143513600 [dostęp: 30.04.2023].

93 J. Capriel, *Judge...*, op. cit.

94 Post Seascope Network w portalu Twitter z 24.05.2018 r., <https://twitter.com/LaurenRozyla/status/999625851909103616> [dostęp: 30.04.2023].

95 Post 10 Tampa Bay w portalu Facebook z 24.05.2018 r., <https://www.facebook.com/10TampaBay/posts/pfbid0igBV7WKBJV7afbBbCY2ZqUcugndgu86PUHkXRVqRVNnx9HSMnq3afK2aKbrFapJPl> [dostęp: 1.05.2023].

96 Post ABC Action News – WFTS – Tampa w portalu Facebook z 27.05.2018 r., <https://www.facebook.com/tampabaynews/videos/10156549785705409> [dostęp: 1.05.2023].

97 S. Hollenbeck, D. Trujillo, *Young men plead guilty in 2018 deadly Bayside Blvd. crash*, „ABC Action News” 2020, <https://www.abcactionnews.com/news/region-hillsborough/teens-charged-in-2018-deadly-bayside-blvd-crash-to-change-pleas> [dostęp: 19.04.2023].

98 G. Gomez, *Teens plead guilty in Bayside fatal crash that killed mother, baby*, „FOX 13 Tampa Bay” 2020, <https://www.fox13news.com/news/teens-plead-guilty-in-bayside-fatal-crash-that-killed-mother-baby> [dostęp: 19.04.2023].

99 ABC Action News, *Judge delivers sentencing for Cameron Herrin*, „YouTube” 2021, https://www.youtube.com/watch?v=GQG_BFGxWQ [dostęp: 19.04.2023].

się o nich z już mniejszą nienawiścią, choć niektórzy nadal żądali wysokich kar, a nawet podejrzewali ich o planowanie zbrodni. Zaczęto także zwracać uwagę na atrakcyjność Herrina¹⁰⁰.

8 kwietnia 2021 r. Herrin został skazany na 24 lata pozbawienia wolności¹⁰¹, jednak sprawa ta szczyt popularności osiągnęła dopiero w lipcu, kiedy trafiła do mediów zagranicznych. Niektórzy wyrażali opinię, że wyrok jest odpowiedni; inni – że powinien być wyższy. Najbardziej interesujące jest jednak pojawienie się także wielu komentarzy zarzucających niesłuszne skazanie czy zbyt wysoką karę. Samego Herrina zaczęto nawet określać mianem kozła ofiarnego¹⁰². Sympatyzujący z nim tworzyli na platformach społecznościowych grupy, profile, a także hashtagi mające na celu wsparcie zarówno jego, jak i rodziny. Doszukiwali się uchybień, które miano popełnić podczas badania sprawy, oraz określali wykorzystane w niej dowody jako fałszywe. Wskazywano m.in., że nie poruszał się on samochodem z nadmierną prędkością, a ofiary zostały tak naprawdę potrącone przez Barrieneau¹⁰³. Pisano także, że Raubenolt weszła na ulicę z intencją popełnienia samobójstwa, a za jej śmierć odpowiada personel szpitala¹⁰⁴. Zarzucano jej nawet alkoholizm¹⁰⁵. Ponadto konsekwencje wyroku Herrina zrównywano ze śmiercią¹⁰⁶, a ojca i męża ofiar oskarżano o udział w ukrywaniu informacji mogących go uniewinnić¹⁰⁷. Wiele osób zachwycało się także jego urodą, co wskazywano jako przyczynę posiadania przez niego tak szerokiego grona wielbicieli¹⁰⁸. Wykorzystywali oni jego fotografie celem przygotowywania grafik przedstawiających go m.in. jako anioła, którym także go nazywano. Miały one służyć wyrażeniu sprzeciwu co do skazania.

Fot. 1. Przykładowe grafiki tworzone przez osoby sympatyzujące z Cameronem Coyle'em Herrinem

Źródło: Post Justice For Cameron Herrin w portalu Facebook z 1.12.2021 r., https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid0gWNY-zW91Vn1KBAhoEuNkwFYRatkvQx6Qc1M61HWXsstknkoyUnHma2upiEMMiZtUl&id=111355284539584 [dostęp: 2.05.2023]; Post Justice For Cameron Herrin w portalu Facebook z 4.07.2021 r., https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid02FwchTGy4ZC-wtX3A1TZuTMSc5nxvAELPbL8ri8ZzqdJxiCgsTCKfCoSvyv9yhTxbol&id=111355284539584 [dostęp: 2.05.2023].

100 Post WFLA News Channel 8 w portalu Facebook z 31.12.2020 r., <https://www.facebook.com/WFLANewsChannel8/videos/973780946485095> [dostęp: 2.05.2023].

101 E. McCain, H. Leigh, *Driver in 2018 Baysboro Boulevard crash that killed mom, baby sentenced to 24 years in prison*, „ABC Action News” 2021, <https://www.abcactionnews.com/news/region-hillsborough/driver-in-2018-bayshore-boulevard-crash-that-killed-mom-baby-sentenced-to-24-years-in-prison> [dostęp: 19.04.2023].

102 Post HeatherLeighWFTS w portalu Twitter z 8.04.2021 r., <https://twitter.com/HLeighWFTS/status/1380158165396959234> [dostęp: 2.05.2023].

103 Post Tampa Bay Times portalu Twitter z 9.04.2021 r., https://twitter.com/TB_Times/status/1380310824007430151 [dostęp: 2.05.2023].

104 Post FARA H w portalu Twitter z 27.04.2023 r., <https://twitter.com/faryalk1991/status/1651620145062637568> [dostęp: 2.05.2023].

105 Post Sara Mark w portalu Twitter z 1.05.2023 r., https://twitter.com/gfhh_jjj/status/1652855653860274178 [dostęp: 2.05.2023].

106 Post Elena State w portalu Facebook z 17.07.2021 r., <https://www.facebook.com/groups/488266178935754/posts/495833954845643/> [dostęp: 2.05.2023].

107 Post Cameron Herrin w portalu Facebook z 8.07.2021 r., <https://www.facebook.com/thecameronherrin/posts/pfbid0e4w-kpp7mRRBdHu4gdjBuNjTsXqK7Cs6bktfD6epMBM53nyDAjiEeX1VT7J4wACJl> [dostęp: 2.05.2023].

108 Post Ms. Violet w portalu Facebook z 5.12.2021 r., <https://twitter.com/RedLovesViolet/status/1467558780183678976> [dostęp: 2.05.2023].

Poza aktywnością w mediach społecznościowych wspierający Herrina tworzyli także internetowe petycje, które miały na celu doprowadzenie do modyfikacji orzeczonej kary. Przykładowy apel zebrał ponad 32 tys. podpisów, ale nie przyniósł żadnych efektów. Ponadto jego rodzina zaczęła otrzymywać listy, e-maile i telefony od wspierających go osób z różnych części świata. Część z nich zakrawała na niezdrową obsesję – wyrażano w nich m.in. opinię, że jest on zbyt przystojny, by trafić do więzienia. Byli oni także nękanymi i atakowanymi za pośrednictwem Internetu. Starali się unikać wielbicieli skazanego¹⁰⁹.

Opinię, że decyzja sądu w sprawie Herrina jest bardzo surowa, wyrazili także przedstawiciele wymiaru sprawiedliwości¹¹⁰, ale odwołania obrońcy nie doprowadziły do jej modyfikacji¹¹¹. Mimo to część sympatyzujących z nim osób nie zaprzestała publikowania wpisów i komentarzy mających ich zdaniem pokazać prawdę na temat sprawy oraz walczyć o jego uwolnienie. Najnowsze pochodzą z roku przeprowadzania niniejszego badania.

W przypadku tej sprawy niewątpliwie można by wysunąć twierdzenie o wystąpieniu efektu aureoli. W jej początkowej fazie uwaga mediów oraz odbiorców poświęcona była zarówno ofiarom, jak i sprawcom. Z pierwszymi głównie sympatyzowano i wyrażano swoje współczucie. W przypadku drugich zaobserwować można było z kolei podział na osoby wyrażające silne potępienie względem popełnionego przez nich czynu oraz umniejszające jego wagę poprzez pierwsze próby redukcji ciężaru winy spoczywającego na Herrinie. Co więcej, wielu komentujących zwracało uwagę na jego zamożność (klasa społeczna), co miało doprowadzić do uniknięcia odpowiedzialności karnej. Zdawało się to dodatkowo potęgować krytyczny stosunek do jego osoby oraz powodować przypisywanie negatywnych cech, jak bycie rozpieszczonym, ale również jego ojca, co pokrywa się z omawianą wcześniej zależnością między byciem bogatym a postrzeganiem takich osób jako zimne, mniej moralne oraz tendencją do tłumaczenia ich czynów przestępczych poprzez atrybucje osobowe. Nawiązywano także do młodego wieku sprawcy, jednocześnie sugerując, że w związku z nim nie należy go surowo karać, co naturalnie może wiązać się z młodzieńczym wyglądem, którego pozytywny wpływ dla posiadacza również został udowodniony w badaniach. Najważniejszym z punktu widzenia niniejszej analizy był jednak 2021 r., kiedy sprawa osiągnęła szczyt popularności. W wypowiedziach zaczęto wówczas również zwracać uwagę na atrakcyjność sprawcy. Stały się one także w mniejszym stopniu nacechowane negatywnie. Po skazaniu Herrina zaczęły pojawiać się komentarze krytykujące wysokość kary, a nawet negujące wiarygodność wykorzystanych dowodów. Część osób wprost wyrażała zdanie, że sprawca jest zbyt przystojny, by trafić do więzienia, co stanowiło niekiedy jedyny argument za jego uwolnieniem. Autorzy takich uwag jednocześnie nie wyrażali potępienia względem popełnionego przez niego czynu, a wręcz widzieli go jako ofiarę. Zrzucali także często winę na Jessicę Raubenolt (*victim blaming*), a wraz z zyskiwaniem przez sprawę popularności zarzuty stawały się coraz bardziej poważne, jednocześnie mogąc potęgować cierpienie odczuwane przez jej rodzinę. To, co wytworzyło się wokół postaci skazanego, było czasem określane mianem kultu. W tym przypadku można więc podejrzewać, że atrakcyjność spowodowała przypisywanie mu pozytywnych cech oraz doprowadziła do negowania winy w związku z niezgodnością wyglądu z obrazem przestępcy wytworzonym przez społeczeństwo. To z kolei sprawiłoby, że w oczach osób, które uległy temu błędowi, dowody świadczące na jego niekorzyść utraciły wiarygodność, i doprowadziło do wzmocnienia zjawiska obwiniania ofiary w związku z postrzeganiem cechujących się wysoką atrakcyjnością sprawców przestępstw jako mniej odpowiedzialnych za swoje czyny. Samo nieumyślne spowodowanie śmierci nie było przez sympatyzujące z nim osoby potępiane. Ponadto podczas analizy zaobserwowano, że

109 P. Haasch, *The cult following for Cameron Herrin, who was sentenced to 24 years in prison, sends letters to his mom*, „Business Insider” 2021, <https://www.insider.com/cameron-herrin-mother-says-she-receives-calls-from-obsessed-fans-2021-8> [dostęp: 18.04.2023].

110 Andrew Warren described Cameron Herrin's 24-year sentence as 'excessively harsh', documents say, „FOX 13 Tampa Bay” 2022, <https://www.fox13news.com/news/andrew-warren-cameron-herrin> [dostęp: 18.04.2023]; G. Gomez, *Driver in deadly Baysboro crash plans to appeal 24-year prison sentence*, „FOX 13 Tampa Bay” 2021, <https://www.fox13news.com/news/driver-in-deadly-bayshore-crash-plans-to-appeal-24-year-prison-sentence> [dostęp: 18.04.2023].

111 Case 18-CF-7525-A, 11 August 2022, *State of Florida v. Cameron Herrin*, <https://static.fox13news.com/www.fox13news.com/content/uploads/2022/11/Final-Order-Denying-Motion-to-Reduce-or-Modify-Sentence-81ef7df5-f76e-4970-a563-7e2165152e65.pdf> [dostęp: 19.04.2023].

dużą część wspierających Herrina to kobiety, co pokrywa się z wyżej przedstawionymi wynikami badań mówiącymi o tym, iż są one bardziej podatne na wpływ tej cechy, ale może także wynikać z płci sprawcy.

9. Debra Jean Lafave

23-letnia nauczycielka Debra Jean Lafave od 3 czerwca 2004 r. utrzymywała stosunki seksualne ze swoim 14-letnim uczniem¹¹². W tym samym miesiącu opowiedział on matce o ich relacji, co doprowadziło do aresztowania kobiety pod zarzutem dwukrotnego gwałtu na małoletnim¹¹³ (*lewd or lascivious battery* – FS 800.04(4)¹¹⁴) w hrabstwie Hillsborough. 22 czerwca zwolniono ją z aresztu za kaucją w wysokości 5 tys. dol. 25 czerwca wydano jednak nowy nakaz aresztowania, w związku z podejrzeniem o kolejne dwa przypadki gwałtu oraz jeden obnażania się w obecności małoletniego¹¹⁵ (*lewd or lascivious exhibition* – FS 800.04(7)¹¹⁶) w hrabstwie Marion. 28 czerwca została ponownie zwolniona, za wpłatą kaucji w wysokości 25 tys. dol.¹¹⁷

Lafave początkowo nie przyznała się do zarzucanych czynów. Jej obrońca sugerował, że wejście w relację seksualną z dużo młodszym od siebie uczniem przez społecznie atrakcyjną kobietę można wytłumaczyć jedynie chorobą psychiczną¹¹⁸. Odrzucał proponowane ugody, w tym oferującą trzy lata pozbawienia wolności w zamian za przyznanie się do winy¹¹⁹, mimo że oskarżonej groziła kara w wysokości do 15 lat za jeden czyn¹²⁰, a średni wyrok za popełnienie przestępstwa zgwałcenia małoletniego w stanie Floryda wynosi 5 lat¹²¹. Argumentował to brakiem zainteresowania umieszczeniem jej w więzieniu¹²². Rodzice ofiary chcieli, by spędziła w nim przynajmniej krótki czas, z troski o syna woleli jednak, by nie doszło do rozprawy¹²³. W związku z tym uzyskano ich zgodę na zawarcie ugody obejmującej 3 lata aresztu domowego oraz 7 lat kary pozbawienia wolności w zawieszeniu, a także zarejestrowanie kobiety jako przestępczynię seksualną. Sędzia w hrabstwie Marion odrzucał propozycje takiej ugody, prokuratorzy wycofali więc zarzuty¹²⁴, wskazując na wyższość dobra dziecka nad prowadzeniem procesu¹²⁵. Lafave była zadowolona z wyniku, wzbudził on jednak duże emocje wśród społeczeństwa.

Wiele osób wyrażało zdanie, że kara jest zbyt niska. Wskazywano, że mężczyzna w takiej samej sprawie zostałby pozbawiony wolności oraz że zainteresowanie mediów mogło wpłynąć na decyzję rodziny¹²⁶. W sprawie tej najbardziej znamienne stało się jednak zdanie wypowiedziane przez obrońcę kobiety, które wskazuje na pewne podwójne standardy, mogące pojawiać się przy ocenie przestępstw: „Umieścić Debbie

112 Fla. Teacher held on charge of sex with student, 14, „NBC News” 2004, <https://www.nbcnews.com/id/wbna5326549> [dostęp: 21.04.2023].

113 T.W. Krause, *Lafave Signs Plea*, „TBO News” 2005, <https://web.archive.org/web/20051125021418/http://news.tbo.com/news/MGBL1FT6DGE.html> [dostęp: 24.04.2023].

114 2004 Florida Statutes, s. 800.04(4), <https://www.flsenate.gov/Laws/Statutes/2004/800.04> [dostęp: 18.04.2023].

115 S. Colavecchio-Van Sickler, *Greco Middle teacher facing new sex charges*, „Tampa Bay Times” 2005, <https://www.tampabay.com/archive/2004/06/26/greco-middle-teacher-facing-new-sex-charges/> [dostęp: 24.04.2023].

116 2004, Florida..., s. 800.04(7).

117 Fla..., op. cit.

118 Denise Sundberg, *Child Rapist, Debra LaFave – White Girl Privilege in America (Full Interview)*, „YouTube” 2014, <https://www.youtube.com/watch?v=aP6T3sAHAFs&t=4s> [dostęp: 6.05.2023].

119 T.W. Krause, *Lafave...*, op. cit.

120 *Guilty of sex with student, teacher avoids prison*, „CNN International” 2005, <http://edition.cnn.com/2005/LAW/11/22/teacher.sex/index.html> [dostęp: 21.04.2023].

121 A.C. Austin, K.M. Plumm, Ch.A. Terrance, H.K. Terrell, *No halo...*, s. 124.

122 T.W. Krause, *Lafave...*, op. cit.

123 *Guilty...*, op. cit.

124 C. Wos, *The Lafave case: a timeline*, „Tampa Bay Times” 2006, <https://www.tampabay.com/archive/2006/03/22/the-lafave-case-a-timeline/> [dostęp: 21.04.2023].

125 *Prosecutors drop sex case against teacher*, „CNN International” 2006, <http://edition.cnn.com/2006/LAW/03/21/charges.dropped/> [dostęp: 24.04.2023].

126 T.W. Krause, *Lafave...*, op. cit.

w zakładzie karnym dla kobiet we Florydzie, umieścić atrakcyjną, młodą kobietę w tego rodzaju piekle to jak umieścić kawałek surowego mięsa między lwami”¹²⁷.

Fot. 2. Jedno ze zdjęć Deby Jean Lafave wykorzystywanych w doniesieniach medialnych

Źródło: J. Molinet, *Fla. teacher's probation ends early, decade after affair with teen*, „Daily News” 2014, <http://www.nydailynews.com/news/crime/debra-lafave-probation-ends-early-decade-fla-teacher-affair-14-year-old-article-1.1977580> [dostęp: 4.05.2023].

1 września 2006 r. opublikowana została pierwsza książka inspirowana tą sprawą – *Georgious Disaster: The Tragic Story of Debra Lafave* autorstwa Billa Simona oraz Owena Lafave’a. Interesujący jest już sam tytuł, który wskazuje na atrakcyjność przestępczyni i sprawia wrażenie, jakby to ona była ofiarą. Część recenzujących faktycznie wskazywała na to, że jest ona napisana w sposób mający przedstawić czyny Lafave jako coś niezależnego od niej, jednocześnie stawiając 14-latkę w negatywnym świetle. Inni jednak sami wyrażali opinię, że to, do czego doszło, nie może zostać określone mianem przestępstwa seksualnego, i rozumieją ją, zaznaczając, że to zachowanie ucznia było niewłaściwe. W tym samym miesiącu Lafave udzieliła również wywiadu w stacji NBC News¹²⁸.

4 grudnia 2007 r. kobieta została aresztowana w związku z naruszeniem zakazu kontaktu z osobami poniżej 18. roku życia¹²⁹, jednak nie nałożono na nią żadnej sankcji, uznając je za nieumyślne¹³⁰. W czerwcu 2008 r. zwróciła się do sądu z prośbą o skrócenie okresu trwania aresztu domowego, o co mogła starać się po pomyślnym ukończeniu 2 lat jego trwania. Przychyłono się do jej wniosku mimo obiekcji zgłaszanych przez prokuratorów. Dopiero na tym etapie sprawy, a w związku ze wspomnianymi wcześniej datami uruchomienia platform społecznościowych, możliwe było śledzenie bieżącej reakcji społecznej na kolejne wydarzenia. Ich użytkownicy często wskazywali na atrakcyjność kobiety, nazywając ją m.in. „blond piękną”¹³¹ oraz wyrażali chęć znalezienia się na miejscu ofiary¹³². Inni byli zaskoczeni niskim wyrokiem¹³³, wypowiedzi nie były jednak nienawistne czy pogardliwe.

W październiku 2009 r. Lafave odzyskała możliwość kontaktu z dziećmi bez nadzoru¹³⁴. Pierwotnie miała być nim objęta przez cały okres trwania kary. Spotkało się to ze zdziwieniem ze strony śledzących jej

127 S. Goldenberg, *Too pretty for prison*, „The Guardian” 2006, <https://www.theguardian.com/world/2006/mar/24/usa.gender> [dostęp: 21.04.2023].

128 *Child...*, op. cit.

129 *Former teacher who had sex with student back in trouble*, „CNN” 2007, <http://edition.cnn.com/2007/US/law/12/04/teacher.sex/index.html> [dostęp: 25.04.2023].

130 T. Brennan, *LaFave cleared to have contact with children*, „TBO” 2009, <https://web.archive.org/web/20170201233826/http://www.tbo.com/news/lafave-cleared-to-have-contact-with-children-58304> [dostęp: 25.04.2023].

131 Post Kaylee w portalu Twitter z 28.10.2009 r., <https://twitter.com/LaZyJeStYr/status/5214068432> [dostęp: 6.05.2023].

132 Post Scott w portalu Twitter z 25.02.2009 r., <https://twitter.com/Scottthomas/status/1250841378> [dostęp: 6.05.2023].

133 Post carlette w portalu Twitter z 26.09.2009 r., <https://twitter.com/carlettaisgreat/status/4392360071> [dostęp: 6.05.2023].

134 J. Politlove, *Debra Lafave no longer on probation*, „TBO” 2011, <https://web.archive.org/web/20110924014903/http://www2.tbo.com/news/breaking-news/2011/sep/22/7/debra-lafave-no-longer-on-probation-ar-259770/> [dostęp: 24.04.2023].

sprawę¹³⁵. Liczba komentarzy komplementujących jej wygląd oraz wyrażających zazdrość względem ofiary wzrastała¹³⁶. Niektórzy pisali, że jest ich idolką¹³⁷ i ją uwielbiają¹³⁸, przebierali się za nią¹³⁹ oraz ustawiali jej zdjęcia jako tapety¹⁴⁰. Co ciekawe, inni wskazywali, że jest ona przykładem na to, że piękne i pozornie niegroźne osoby również mogą popełniać takie czyny¹⁴¹. Sporadycznie nazywano ją obrzydliwą¹⁴². Z twierdzącą odpowiedzią spotkała się także kolejna z próśb kobiety – o wcześniejsze zakończenie okresu warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności, mimo ponownego sprzeciwu prokuratorów, rodziny ofiary¹⁴³ oraz części społeczeństwa. Pojawiły się prześmiewcze komentarze mówiące o tym, że Lafave okazała się zbyt atrakcyjna także na probację oraz że zamożność jej rodziny mogła mieć wpływ na wynik sprawy. Żądano zwolnienia sędziego, który w niej orzekał¹⁴⁴. Apelacja prokuratorów doprowadziła do cofnięcia decyzji sądu¹⁴⁵. W międzyczasie opublikowana została kolejna książka inspirowana historią Lafave – *Tampa* autorstwa Alissy Nutting¹⁴⁶.

Kobieta złożyła odwołanie do Sądu Najwyższego, który 16 października 2014 r. ponownie zakończył okres warunkowego zawieszenia wykonania kary przed upływem pierwotnego terminu¹⁴⁷. Społeczeństwo wciąż dzieliło się na dwie grupy – część uważała, że Lafave powinna trafić do więzienia, zarzucała innym jej gloryfikację¹⁴⁸ i wskazywała na różnice w nazywaniu przez media przestępstw seksualnych popełnionych przez nauczycieli na szkodę ich małoletnich uczniów – gdy sprawcą był mężczyzna, używano słowa „gwałt”, a gdy kobieta – określenia „skandal”¹⁴⁹. Pozostali z kolei wstawiali się za nią, pisząc, że chłopiec nie może być ofiarą wykorzystania seksualnego, a kobieta jego sprawcą¹⁵⁰. Niektórzy wskazywali nawet, że to Lafave została wykorzystana przez swojego ucznia, który następnie doprowadził do jej skazania¹⁵¹, i wyrażali opinię, że byliby jej w stanie wybaczyć wszystko ze względu na wygląd¹⁵². 12 września 2016 r. opublikowano kolejną książkę opisującą jej historię, której autorem jest Joe Zuniga – *Debra Lafave – A Crown of Beauty for Ashes: A Biography of the Life of Debra Jean Beasley*. Jej sprawa jest nieustannie podnoszona przez opinię publiczną, choć obecnie ma to miejsce częściej w kontekście porównawczym z innymi przypadkami czy informacyjnym oraz w celu wskazania na posłużenie się nieadekwatnym argumentem obrońcy kobiety,

135 Post Diamond Dd w portalu Twitter z 30.10.2009 r., <https://twitter.com/ntnslykrazy/status/5278734229> [dostęp: 6.05.2023].

136 Post Glen Springer Jr w portalu Twitter z 4.05.2010 r., <https://twitter.com/Springertime76/status/13386423759> [dostęp: 6.05.2023].

137 Post Dr. Big Bags w portalu Twitter z 18.10.2010 r., <https://twitter.com/AliciaLachelle/status/27755702632> [dostęp: 6.05.2023].

138 Post Staci G. w portalu Twitter z 29.08.2010 r., https://twitter.com/iTweetyfe_x/status/22420454725 [dostęp: 6.05.2023].

139 Post Chesley Duncan w portalu Twitter z 1.11.2011 r., <https://twitter.com/chesleyd/status/13115922309240832> [dostęp: 6.05.2023].

140 Post Steve Malinowski w portalu Twitter z 16.02.2012 r., <https://twitter.com/AnarchistDigest/status/170042927115014144> [dostęp: 6.05.2023].

141 Post Lejla Huskic w portalu Twitter z 21.01.2011 r., <https://twitter.com/lejlahuskic/status/28553100625190912> [dostęp: 6.05.2023].

142 Post Shelby w portalu Twitter z 22.09.2011 r., <https://twitter.com/SHELLZyasmine/status/116641569729298432> [dostęp: 6.05.2023].

143 J. Poltilove, *Debra...*, op. cit.

144 Post Spectrum Bay News 9 w portalu Facebook z 22.09.2011 r., <https://www.facebook.com/likebn9/posts/pfbid037NPSAbiS1d4Vhiu9mrbyXaAC16V6faRmMekE8H9X1EnPSyHaW23ih6hJDzFaXCtYSl> [dostęp: 13.05.2023].

145 M.S. James, *Debra Lafave, Ex-Teacher in Sex Case, Ordered Back on Probation*, „abc News” 2013, <https://abcnews.go.com/blogs/headlines/2013/01/debra-lafave-teacher-in-sex-case-ordered-back-on-probation> [dostęp: 25.04.2023].

146 Post Regina Muratova w portalu Facebook z 23.03.2022 r., <https://www.facebook.com/groups/thebookhangoutspot/posts/1958324474350527/> [dostęp: 13.05.2023].

147 Supreme Court of Florida, 16 October 2014, SC12-2232, *Debra Lafave v. State of Florida*, <https://law.justia.com/cases/florida/supreme-court/2014/sc12-2232.html> [dostęp: 25.04.2023].

148 Post People w portalu Facebook z 20.10.2017 r., <https://www.facebook.com/peoplemag/videos/10156323197693132> [dostęp: 13.05.2023].

149 Post JAdleman w portalu Twitter z 26.05.2014 r., <https://twitter.com/V8beetle/status/470728529617776640> [dostęp: 13.05.2023].

150 Post ABC News w portalu Facebook z 25.01.2013 r., <https://www.facebook.com/ABCNews/posts/324498467655751> [dostęp: 13.05.2023].

151 Post ERiKA w portalu Twitter z 8.03.2012 r., <https://twitter.com/ejzmin10/status/17783118878425088> [dostęp: 6.05.2023].

152 Post FaLoose w portalu Twitter z 20.06.2014 r., https://twitter.com/YahWeb_Tweets/status/480050967539621888 [dostęp: 13.05.2023].

aby uniknęła ona kary pozbawienia wolności. Komentarze umniejszające powagę popełnionego czynu pojawiają się coraz rzadziej.

W tym przypadku niemożliwe było dokonanie przeglądu reakcji społecznych na wszystkich etapach sprawy. Na podstawie uzyskanych źródeł można jednak podejrzewać o wystąpieniu efektu aureoli w kontekście oceny przestępstw popełnionych przez Debrę Lafave oraz samej jej osoby, a także ofiary w przedziale czasowym, z którego pochodzą. Wśród wyrażanych opinii można zaobserwować pewien wzór – początkowo zdecydowana większość komentujących zdawała się nie zauważać przestępczego charakteru czynów nauczycielki. W wypowiedziach często wskazywano na atrakcyjność kobiety, która widocznie wpływała na postrzeganie wydarzeń w określony sposób, co pokrywa się z wynikami badań dowodzącymi łagodniejszego traktowania cechujących się nią jednostek. W przypadku Lafave prowadziło to m.in. do braku zauważenia negatywnych konsekwencji, które poniosła ofiara. O atrakcyjności wspominał również sam obrońca, wówczas jeszcze oskarżonej, stosując ją jako argument przeciwko umieszczeniu klientki w zakładzie penitencjarnym, a także mający wskazać, że w związku z nią działanie kobiety musiało być wynikiem choroby psychicznej. Zwracał on również uwagę na wiek Lafave, z którym związany młodzieńczy wygląd może prowadzić do łagodniejszej oceny popełnionych czynów. Należy jednak zauważyć, że nie można stwierdzić wpływu tych zależności na sądowy wynik analizowanej sprawy, ponieważ na ostateczny wymiar kary złożyło się wiele różnych czynników, w tym także podejmowanie decyzji w oparciu o dobro dziecka. Dodatkowo, nawet gdyby doszło do rozprawy, wyrok Lafave mógłby okazać się niski, ponieważ w związku ze zdiagnozowaną u niej chorobą afektywną dwubiegunową istniała możliwość stwierdzenia jej niepoczytalności. Niewątpliwie można jednak wskazać, że orzeczona kara była niska w porównaniu z danymi dotyczącymi tego przestępstwa dla stanu Floryda. Należy też zaznaczyć, że podobnie jak miało to miejsce w poprzednim przypadku, zdecydowana część osób negujących winę sprawczyni to osoby płci przeciwnej. Warto również zwrócić uwagę na to, że jedynie w nagłówku jednego z wykorzystanych przekazów medialnych użyto słowa „gwałt”, a w pozostałych pisano po prostu o „stosunku seksualnym”, co także może wskazywać na pewnego rodzaju łagodniejsze traktowanie Lafave poprzez używanie mniej negatywnie nacechowanych nazw względem jej czynów.

10. Magdalena Renata Kralka

Od 2015 r. w Krakowie działała zorganizowana grupa pseudokibiców klubu sportowego Cracovia. W okresie swojej aktywności przewiozła ona ok. 5,5 tony marihuany z Hiszpanii oraz ok. 120 kg kokainy z Holandii o łącznej wartości ok. 100 mln zł. Jej członkowie produkowali także amfetaminę i zajmowali się rozprowadzaniem tych substancji. Zgromadzone w ten sposób pieniądze były następnie prane. Grupa dopuszczała się także pobić, m.in. kibiców odmiennych drużyn, oraz porwań dla okupu. Jej rozpad rozpoczął się 15 grudnia 2017 r. Wówczas próbowano aresztować przywódcę – Adriana Z. W toku działań doszło do zastrzelenia mężczyzny. Zatrzymano również drugiego z nich – Mariusza Z., a także czterech innych członków¹⁵³. Wówczas na czele miała stanąć Magdalena Kralka¹⁵⁴, która dotychczas odpowiadała jedynie za kwestie związane z rozliczeniami finansowymi, a grupa zajęła się głównie handlem narkotykami, wprowadzając na rynek co najmniej 65 kg marihuany i kokainy¹⁵⁵. W kolejnych miesiącach policjanci namierzali pozostałych członków, jednak nie udało się im dotrzeć do kobiety¹⁵⁶.

153 P. Czernich, D. Serafin, *Kibole. Gangsterzy. Deweloperzy*, „Onet” 2020, <https://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/gang-cracovii-miliony-zlotych-z-narkotykow-byly-prane-w-krakowskich-nieruchomosciach/h2v03rq> [dostęp: 26.04.2023].

154 Snow, *Nowe fakty o szefowej gangu kiboli. Nie uwierzysz, gdzie wcześniej pracowała*, „Fakt” 2019, <https://www.fakt.pl/wydarzenia/polska/krakow/gdzie-jest-magdalena-kralka-nowe-fakty-o-szefowej-gangu-kiboli/dmy0nym> [dostęp: 5.05.2023].

155 M. Makowski, *Makowski: Kobieta na czele mafii. Kralka wykorzystała moment po rozbiću gangu Cracovii. I tak już zostało [opinia]*, „WP Opinie” 2019, <https://opinie.wp.pl/makowski-kobieta-na-czele-mafii-kralka-wykorzystala-moment-po-rozbiću-gangu-cracovii-i-tak-juz-zostalo-opinia-6416635359500417a> [dostęp: 27.04.2023].

156 Snow, *Ta 30-latką z Krakowa to członkini gangu. Szuka jej Interpol*, „Fakt” 2019, <https://www.fakt.pl/wydarzenia/polska/krakow/magdalena-kralka-poszukiwana-przez-malopolska-policje-wydano-za-nia-czerwona-note/cmk6wgf> [dostęp: 27.04.2023].

24 listopada 2018 r. prokuratura w Krakowie wydała za Kralką list gończy w związku z podejrzeniem kierowania przez nią zorganizowaną grupą przestępczą mającą na celu popełnianie przestępstw (art. 258 § 1 i 3 k.k.)¹⁵⁷. Zaczęła być także poszukiwana europejskim nakazem aresztowania oraz czerwoną notą Interpolu, w związku z podejrzeniem przebywania przez nią poza granicami kraju. Wówczas kobietą zainteresowały się media oraz społeczeństwo. Wydaje się, że duży wpływ na to miały jej zdjęcia opublikowane przez służby, ponieważ zdecydowaną większość komentarzy stanowiły dyskusje czy opinie na temat wyglądu poszukiwanej. Użytkownicy mediów społecznościowych pisali m.in., że chętnie pomogą jej się ukryć, o ile fotografia oraz opis Kralki są zgodne z rzeczywistością, lub życzyli jej powodzenia w ucieczce. Część zwracała także uwagę na to, że ich zdaniem wygląda niewinnie, a nawet pisała, że chciałaby ją poznać mimo tego, że nie lubi kiboli. Określano ją także jako osobę zaradną, odważną, przedsiębiorczą i „wymarzoną szefową” oraz wyrażano opinię, że ilość narkotyków, o których sprowadzenie, a następnie sprzedaż była podejrzana, jest niewielka, więc „szkoda, żeby się zmarnowała”, odbywając wyrok w więzieniu¹⁵⁸. Niektórzy pisali nawet o chęci zostania zakładnikiem kobiety. Zaczęto ją nazywać również „miss listów gończych”¹⁵⁹, „miss polskiego więzienia”¹⁶⁰ czy „matką chręstną polskiej mafii”¹⁶¹. Część osób nie wierzyła wręcz, że doniesienia o jej poszukiwaniach są prawdziwe, a informacje o prowadzeniu przez nią zorganizowanej grupy przestępczej określała jako „plotki i pomówienia”. Kilka osób wyraziło opinię, że Kralka „nie wygląda na ganguskę, ale pozory mogą mylić”¹⁶², co znów może wskazywać na istnienie pewnych społecznych wyobrażeń na temat osób popełniających określone rodzaje przestępstw. Pisano również, o tym, że „tak jej dobrze z oczu pa-trzy”¹⁶³. Negatywnych komentarzy na temat kobiety oraz czynów, w związku z podejrzeniem popełnienia których ją ścigano, nie było wiele, a ich twórcom zarzuczano zawiść¹⁶⁴.

Próby uzyskania listu żelaznego przez Kralkę oraz jej obrońcę spotkały się z negatywnymi odpowiedziami sądu¹⁶⁵. Użytkownicy platform społecznościowych deklarowali, że udzieliliby kobiecie tego środka ze względu na sam wygląd¹⁶⁶, pojedyncze głosy opowiadały się jednak także po stronie decyzji wymiaru sprawiedliwości¹⁶⁷. Na tym etapie sprawy w mediach społecznościowych zaczęły pojawiać się również wypowiedzi, które sugerowały zastosowanie wobec kobiety ciężkich kar nieuwzględnionych w polskim systemie karnym, wciąż zdecydowaną większość stanowiły jednak te pozytywne. Jedna z osób wprost wyraziła zdanie, że „jakoś tak łatwiej zrozumieć ładnych ludzi”. Niektórzy zauważali, że z poszukiwanej zaczyna się ona stawać celebrytką. Jej sprawa nie zawsze była traktowana w sposób poważny, co zauważyć

157 Darmowy bilet od Policji dla Magdaleny Kralki, „Informacyjny Serwis Policyjny” 2020, <https://isp.policja.pl/isp/aktualnosci/14952,Darmowy-bilet-od-Policji-dla-Magdaleny-Kralki.html> [dostęp: 28.04.2023].

158 Post Sfotografuj policjanta & Beyond w portalu Facebook z 21.08.2019 r., <https://www.facebook.com/SfotografujPolicjanta/posts/pfbid0BrChyNE6faQHqHNXx3jhZD3DiMD6mn1KFN3fNijKEKgaPWYvQFYx2KZ6vqtTiBu4l> [dostęp: 17.05.2023].

159 Post Sądcezanin w portalu Facebook z 21.08.2019 r., <https://www.facebook.com/sadeczanin/posts/pfbid0kcEykKfTo8WM-SoJm1gLm26g8EYaZ4dhMAeuvKJXgHaPwLxPoCFV2MoQv6BFRXBnQl> [dostęp: 20.05.2023].

160 Post MonikaG_87 w portalu Twitter, https://twitter.com/MonikaG_87/status/1164258279108816898?s=20 [dostęp: 20.05.2023].

161 Post Wolny Ijuż w portalu Twitter z 4.09.2019 r., <https://twitter.com/WolnyIjuż/status/1169278523644755970?s=20> [dostęp: 20.05.2023].

162 Post M jak Mafia w portalu Facebook z 21.08.2019 r., <https://www.facebook.com/mjakmafia/posts/pfbid0BXkL24Eb8R-DBMfMabtXBVWL8Z5wpw55Jpx7aoBYQ6bp8m4SMn3dZtwHwsmFjg5BFl> [dostęp: 20.05.2023].

163 Ibidem.

164 Post Sfotografuj policjanta & Beyond w portalu Facebook z 21.08.2019 r., <https://www.facebook.com/SfotografujPolicjanta/posts/pfbid0BrChyNE6faQHqHNXx3jhZD3DiMD6mn1KFN3fNijKEKgaPWYvQFYx2KZ6vqtTiBu4l> [dostęp: 17.05.2023].

165 Wini/ec, *Chciała gwarancji, że nie trafi do aresztu. Magdalena Kralka nie dostała listu żelaznego*, „TVN24” 2019, <https://tvn24.pl/krakow/magdalena-kralka-krakow-sad-nie-przyznal-jej-listu-zelaznego-ra981376-2305064> [dostęp: 28.04.2023].

166 Post nietabeata w portalu Twitter z 4.09.2019 r., <https://twitter.com/nietabeata/status/1169164492330151936> [dostęp: 20.05.2023].

167 Post Stary_Zrzeda w portalu Twitter z 4.09.2019 r., https://twitter.com/stary_zrzeda/status/1169234778161328128?s=20 [dostęp: 20.05.2023].

można w samym sposobie jej komentowania – w internetowych wypowiedziach pojawiały się chociażby takie hasła, jak „Madzia, wracaj, nie wygłupiaj się”¹⁶⁸.

Fot. 3. Jedno ze zdjęć Magdaleny Renaty Kralki wykorzystanych przez policję

Źródło: <https://bi.im-gp.pl/im/f6/f1/17/z25106678AMP,Magdalena-Kralka.jpg>

22 stycznia 2020 r. polska policja opublikowała darmowy bilet lotniczy dla Kralki, mający zachęcić ją do powrotu do kraju, jednocześnie przypominając o trwających poszukiwaniach¹⁶⁹. Pod informacją na temat bezpłatnego transportu znów pojawiały się komentarze dotyczące wyglądu podejrzaney, niektórzy wypominali również nieudzielenie jej listu żelaznego przez polski wymiar sprawiedliwości¹⁷⁰ czy dawali rady, co powinna zrobić, by uniknąć aresztowania¹⁷¹.

W czasie poszukiwań kobiety trwały prace nad filmem *Bad Boy*, poruszającym kwestię przestępczości stadionowej. Reżyserowi Patrykowi Vedze zarzucano wzorowanie głównej bohaterki na Kralce, co spotkało się z jego zaprzeczeniem. W swoim oświadczeniu zaznaczył on jednak, że chętnie zaprosi poszukiwaną na premierę filmu, po którym z bankietu będą mogły ją odebrać stosowne służby¹⁷². Policja odpowiedziała na to, dołączając się do zaproszenia i ze swojej strony oferując Kralce „powrót do kraju w pięknym wojskowym samolocie z przystojnymi chłopakami” oraz „piękne bransoletki”, mówiąc, że czeka na nią z „otwartymi ramionami, aby już tu, w Polsce, przywitać”. Ponadto na nagraniu dodano, że Służba Więzienna ze swojej strony gwarantuje dla niej „piękny pokój z widokiem na morze, w luksusowych warunkach z 24-godzinną ochroną, każdy dzień w roku”¹⁷³. Kobieta pozostawała jednak poszukiwana aż do 28 marca 2020 r., kiedy zatrzymano ją w Słowacji¹⁷⁴. Co ciekawe, wzbudziła ona duże zainteresowanie wśród tureckich mediów oraz osób tej narodowości w ogólności – pojawiło się wiele komentarzy w tym języku komplementujących jej

168 Post Zagranico w portalu Facebook z 4.09.2019 r., <https://www.facebook.com/zagranico/posts/pfbid02sFXrWQYt8pAga5c-KEtJPoEAYjV2LYvzaKjuWjMJ5ocE9ksg29N9venDzezKXderpl> [dostęp: 18.05.2023].

169 *Darmowy...*, op. cit.

170 Post Polska Policja w portalu Facebook z 22.01.2020 r., <https://www.facebook.com/PolicjaPL/posts/pfbid02Zn-PhyCS51QWsRQn9wM4AbyBtWPAUx7QRvDzYbpySAuFgkdj7PNcCnETMd11NAqQkl> [dostęp: 20.05.2023].

171 Post Wiadomości w portalu Facebook z 24.01.2020 r., <https://www.facebook.com/www.wiadomosci.com/posts/pfbid0oM-H7uQR9zJsVZraUPfWDaw96epdoE8jdAfdtTtWJwL4TWoc6CbuHc2u6UJ8xKDel> [dostęp: 20.05.2023].

172 IM, „*Bad Boy*” Patryka Vegi w kinach. Na premierze pojawi się Magdalena Kralka? Reżyser zaprasza kobietę mafii kiboli, „Dziennik Zachodni” 2020, <https://dziennikzachodni.pl/bad-boy-patryka-vegi-w-kinach-na-premierze-pojawi-sie-magdalena-kralka-rezyser-zaprasza-kobietę-mafii-kiboli/ar/c13-14742640> [dostęp: 13.05.2023].

173 CA, *Przystojni policjanci i piękne bransoletki. Policja ma prezent dla Magdaleny Kralki!*, „Kraków” 2020, <https://www.se.pl/krakow/przystojni-policjanci-i-piekne-bransoletki-policja-ma-prezent-dla-magdaleny-kralki-aa-NXfV-Kp7m-cLMW.html> [dostęp: 16.05.2023].

174 S. Jadcza, *Magdalena K. zatrzymana na Słowacji*, „TVN24” 2020, <https://tvn24.pl/polska/magdalena-k-zatrzymana-na-slowacji-byla-poszukiwana-listem-gonczym-i-czerwona-notainterpolu-4293210> [dostęp: 7.05.2023].

urodę czy porównujących ją do tamtejszych członków zorganizowanych grup przestępczych, jednocześnie wyrażając zazdrość, że jest ona ich zdaniem zdecydowanie bardziej atrakcyjna¹⁷⁵.

Wniosek o udzielenie Kralce azylu politycznego, a także późniejsze odwołanie spotkały się z decyzjami odmownymi¹⁷⁶. W związku z tym 20 listopada 2020 r. sprowadzono ją do Polski, przesłuchano oraz postawiono zarzuty w postaci kierowania zorganizowaną grupą przestępczą (art. 258 § 1 i 3 k.k.), przemytu (art. 55 ust. 1 i 3 NarkU) i handlu narkotykami (art. 56 ust. 1 i 3 NarkU), poplecznictwa (art. 239 § 1 k.k.), a także składania fałszywych zeznań oraz nakłaniania do tego innych osób (art. 233 § 1 k.k.) w ramach innego postępowania karnego. Nie przyznała się do zarzucanych jej czynów i odmówiła złożenia wyjaśnień. Łącznie grozi jej kara w wysokości do 15 lat pozbawienia wolności¹⁷⁷. Akt oskarżenia przeciwko kobiecie trafił do Sądu Okręgowego w Krakowie w sierpniu 2021 r.¹⁷⁸. Sędzia zdecydował o wyłączeniu jawności procesu pseudokibiców Cracovii¹⁷⁹. Należy tu zaznaczyć, że od momentu aresztowania kobiety medialne zainteresowanie jej osobą zdecydowanie się zmniejszyło, zwłaszcza w obrębie platform społecznościowych. Nie odnaleziono na nich żadnych komentarzy na jej temat w następujących po nim latach, mimo że sprawa pozostaje w toku. Można jednak podejrzewać, że po wydaniu wyroku dojdzie do ponownego wzrostu ich liczby.

W przypadku tej sprawy również można by wysunąć twierdzenie o wystąpieniu efektu aureoli. Z początku nie wzbudzała ona zbyt dużego zainteresowania mediów ani opinii społecznej, co zmieniło się w momencie wydania europejskiego nakazu aresztowania oraz czerwonej noty Interpolu. Wówczas nie tylko uzyskała ona wyższą popularność w Polsce, lecz także pisano o niej w zagranicznych doniesieniach, zwłaszcza tureckich. Szeroko pojawiały się m.in. komentarze wyrażające chęć udzielenia kobiecie pomocy w ukrywaniu się przed wymiarem sprawiedliwości. Jedną z właściwości mogących mieć wpływ na postrzeganie przypisywanych czynów oraz jej osoby w ogólności jest z pewnością szeroko komentowana atrakcyjność, której efekt w zakresie łagodniejszego traktowania jednostek został potwierdzony również w toku wcześniej opisywanych badań. W stosunku do kobiety pisano w większości o tym, by nie karać jej w ogóle, sporadycznie pojawiały się także głosy rekomendujące zastosowanie sankcji spoza katalogu znajdującego się w obowiązującym Kodeksie karnym. Ponadto sprawa Kralki nie była traktowana do końca poważnie, o czym można wnioskować na podstawie wypowiedzi na jej temat. Również samo nagranie policji opublikowane w trakcie prowadzonych poszukiwań kobiety wydaje się wskazywać na nietypowy stosunek do osoby podejrzanej o popełnienie wielu przestępstw czy pewnego rodzaju obracanie całej sprawy w żart. Można by tu wysunąć hipotezę, że gdyby była ona osobą wykazującą inne cechy, najprawdopodobniej nie doszłoby w ogóle do jego stworzenia, a przynajmniej miałby on inną treść i formę. Wypowiadający się na temat sprawy pośrednio podnosili także kwestię jej młodego wieku, który wpływał na publikowanie wypowiedzi wskazujących na to, że zmarnuje się ona w ośrodku penitencjarnym w przypadku skazania jej na karę pozbawienia wolności, co pokrywa się z wynikami badań wskazującymi na lepsze traktowanie osób o młodzieńczym wyglądem. Należy tu także zaznaczyć, że zdecydowana większość negujących konieczność ukarania Kralki, deklarująca chęć pomocy kobiecie czy życząca jej powodzenia w ucieczce przed służbami, to mężczyźni, a więc we wszystkich z analizowanych spraw łagodniejszy stosunek względem opisywanej osoby wykazywały przede wszystkim jednostki płci przeciwnej.

175 Post T24 w portalu Twitter z 21.11.2020 r., <https://twitter.com/t24comtr/status/1330222949878599685?s=20> [dostęp: 20.05.2023].

176 M. Pałahicki, *Magdalena K. zostanie wydana Polsce. Słowacki sąd podjął decyzję*, „RMF24” 2020, https://www.rmf24.pl/fakty/polska/news-magdalena-k-zostanie-wydana-polsce-slowacki-sad-podjal-decyznId,4848686#crp_state=1 [dostęp: 16.05.2023].

177 Wini, *Domniemana szefowa gangu kiboli usłyszała zarzuty. Nie przyznaje się do winy*, „TVN24” 2020, <https://tvn24.pl/krakow/krakow-magdalena-k-uslyszała-zarzuty-kierowanie-gangiem-handel-narkotykami-i-skladanie-falszywych-zeznan-4760094> [dostęp: 7.05.2023].

178 J. Popławski, *Kraków Gang kiboli Cracovii. Akt oskarżenia przeciwko Magdalenie K.*, „WP Wiadomości” 2021, <https://wiadomosci.wp.pl/krakow-gang-kiboli-cracovii-akt-oskarzenia-przeciwko-magdalenie-k-6667804627819392a> [dostęp: 16.05.2023].

179 MAK//trzw, *Kraków. Magdalena K., oskarżona o kierowanie gangiem pseudokibiców, stanęła przed sądem*, „TVN24” 2021, <https://tvn24.pl/krakow/krakow-magdalena-k-oskarzona-o-kierowanie-gangiem-pseudokibicow-stanela-przed-sadem-5525624> [dostęp: 16.05.2023].

11. Zakończenie

Aktualnie coraz większą uwagę zwraca się na propagowanie równości i niedyskryminacji. Są one zagwarantowane także prawnie – nie tylko w zakresie miejscowym, lecz także międzynarodowym. Nie zawsze jednak zdajemy sobie sprawę z tego, jak powszechnie i niezależnie od nas, na poziomie pozostającym poza świadomością, nierелеwantne cechy mogą mieć wpływ na postrzeganie ludzi oraz ich zachowań. Stąd też celem niniejszego artykułu było przedstawienie zagadnienia wpływu efektu aureoli na ocenę czynów przestępczych oraz podejrzanych, oskarżonych, skazanych w związku z nimi osób oraz ich ofiar przez społeczeństwo, a także instytucje odpowiedzialne za reakcję na nie, czego dokonano poprzez analizę wyników dotychczasowych badań, a następnie przeprowadzenie własnego, otwierającego drogę do dalszych analiz w tym zakresie.

Wśród mocnych stron przeprowadzonego badania należy wymienić przede wszystkim dobór metody, który pozwolił na przedstawienie reakcji na rzeczywiste czyny, niepozyskanych w warunkach badawczych mogących wpływać na ich treść. Ponadto analiza spraw kryminalnych i wypowiedzi na ich temat została dokonana w oparciu o materiał zebrany z wielu doniesień medialnych oraz kilku platform społecznościowych, co pozwoliło na uzyskanie możliwie szerokiego obrazu wydarzeń i ocen społecznych. Było to także związane z dążeniem do zminimalizowania ryzyka pominięcia szczegółów mogących doprowadzić do błędnej interpretacji czy wniosków. Równoczesne porównywanie informacji z wytycznymi prawnymi, wynikami badań dotyczących społecznej oceny czynów oraz punitowności, a także średnimi wyrokami pozwoliło na jak najwyższą obiektywizację własnych obserwacji. Oczywiście każde badanie posiada także pewne ograniczenia. W tym przypadku należy zaznaczyć, że nigdy z całą pewnością nie można określić intencji osoby wypowiadającej się za pośrednictwem mediów społecznościowych, stąd też istnieje np. ryzyko braku wychwycenia ironicznych komentarzy. Ponadto, mimo prób jak największego zróżnicowania dobranych spraw, należy zaznaczyć, że wszyscy sprawcy oraz oskarżona byli dość młodzi w momencie ich trwania – przedział wiekowy wynosi od 17 do 35 lat – a ponadto dwie z nich miały miejsce w Stanach Zjednoczonych, dokładnie w stanie Floryda, i odbywały się z udziałem tego samego obrońcy. Co więcej, badanie to w dużej mierze wiązało się z pozytywnym efektem omawianego błędu poznawczego. Można podejrzewać, że wiąże się to z jego silniejszym działaniem, co jednocześnie może czynić go częstszym w występowaniu. Kolejnym ze słabych punktów był dobór drugiej ze spraw, której czas trwania nie pozwolił na równoległą obserwację ocen przy użyciu mediów społecznościowych w związku z datami ich uruchomienia oraz różnicami w zakresie czasu i sposobów korzystania z nich, zachodzących w miarę upływu lat.

W 1981 r. Marsha B. Jacobson napisała: „Zamiast mówić, że piękne jest dobre, bardziej trafne może być powiedzenie, że piękne staje się lepsze, w miarę jak klarowność i pewność bardziej relewantnych informacji staje się gorsza”¹⁸⁰. W kontekście niniejszego artykułu można by dodać, że dotyczy to także innych cech. Należałoby również wspomnieć o istnieniu takich, które wykazują odmienne działanie, wówczas dostosowując te słowa przy użyciu ich antonimów. Choć, jak już wielokrotnie zaznaczano, przewidzenie kierunku zniekształcenia ocen pod wpływem działania efektu halo nie musi być wcale rzeczą prostą – może on zależeć od wielu innych, działających bądź po prostu stojących na drodze do wydania obiektywnie poprawnej opinii, nierелеwantnych czynników.

180 M.B. Jacobson, *Effects of victim's and defendant's physical attractiveness on subjects' judgments in rape case*, „Sex Roles” 1981, 7(3), s 254, <http://doi.org/10.1007/BF00287539>.

Bibliografia

Literatura:

- Abwender D.A., Hough K., *Interactive effects of characteristics of defendant and mock juror on U.S. participants' judgment and sentencing recommendations*, „The Journal of Social Psychology” 2001, 141(5), s. 603–615, <http://doi.org/10.1080/00224540109600574>.
- Albright L., Malloy T.E., Dong Q., Kenny D.A., Fang X., Winquist L., Yu D., *Cross-cultural consensus in personality judgments*, „Journal of Personality and Social Psychology” 1997, 72(5), s. 558–569, <http://doi.org/10.1037/0022-3514.72.3.558>.
- Austin A.C., Plumm K.M., Terrance Ch.A., Terrell H.K., *No halo effect for sex offenders: An examination of the effects of appearance and gender on the public's perception of sex offenders*, „Applied Psychology in Criminal Justice” 2013, 9(2), s. 124–136, http://dev.cjcenter.org/_files/apcj/apcspring%202013austin.pdf_1383836846.pdf [dostęp: 8.10.2022].
- Aronson E., Aronson J., *Człowiek istota społeczna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2020.
- Ask K., Granhag P.A., *Motivational bias in criminal investigators' judgments of witness reliability*, „Journal of Applied Social Psychology” 2007, 37(3), s. 561–591, <http://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2007.00175.x>.
- Babbie E., *Podstawy badań społecznych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009.
- Bal-Nowak M., „Piękny i dobry” – normatywny wzorzec kultury?, „Estetyka i Krytyka” 2005, 7–8(2/2004-1/2005), s. 37–46, <https://pjaesthetics.uj.edu.pl/documents/138618288/139072853/eik783.pdf/34efe5e0-8002-48c7-b02c-a33287cd6247> [dostęp: 26.11.2022].
- Beaver K.M., Boccio C., Smith, S. Ferguson Ch.J., *Physical attractiveness and criminal justice processing: Results from a longitudinal sample of youth and young adults*, „Psychiatry, Psychology and Law” 2019, 26(4), s. 669–681, <http://doi.org/10.1080/13218719.2019.1618750>.
- Burke D.M., Ames M.A., Etherington R., Pietsch J., *Effect of victim's and defendant's physical attractiveness on the perception of responsibility in an ambiguous domestic violence case*, „Journal of Family Violence” 1990, 5(3), s. 199–207, <http://doi.org/10.1007/BF00980815>.
- Brzezinski M., Sałach K., *Nierówności dochodowe i majątkowe w Polsce: nowe wyniki wykorzystujące dane pozaankietowe*, Wydział Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2021, s. 1–9, <http://doi.org/10.31235/osf.io/s43yr>.
- Cannon A., *Examining the role of defendant attractiveness on juror decisions for crimes relating to stalking, burglary and murder*, „MMU Psychology Journal (Dissertations) UK” 2012, s. 1–20, <https://e-space.mmu.ac.uk/576595/1/Amy%20Cannon%20Edited%20Final.pdf> [dostęp: 15.02.2023].
- Cozzarelli C., Wilkinson A.V., Tagler M.J., *Attitudes toward the poor and attributions for poverty*, „Journal of Social Issues” 2001, 57(2), s. 207–227, <http://doi.org/10.1111/0022-4537>.
- Darby B.W., Jeffers D., *The effects of defendant and juror attractiveness on simulated courtroom trial decisions*, „Social Behavior and Personality” 1988, 16(1), s. 39–50, <http://doi.org/10.2224/sbp.1988.16.1.39>.
- Dermer M., Thiel D.L., *When beauty may fail*, „Journal of Personality and Social Psychology” 1975, 31(6), s. 1168–1176, <http://doi.org/10.1037/h0077085>.
- Downs A.C., Lyons P.M., *Natural observations of the links between attractiveness and initial legal judgments*, „Personality and Social Psychology Bulletin” 1991, 17(5), s. 541–547, <http://doi.org/10.1177/0146167291175009>.
- Dumas R., Testé B., *The influence of criminal facial stereotypes on juridic judgments*, „Swiss Journal of Psychology” 2006, 65(4), s. 237–244, <http://doi.org/10.1024/1421-0185.65.4.237>.
- Erwin P.G., *First names and perceptions of physical attractiveness*, „The Journal of Psychology” 1993, 127(6), s. 625–631, <http://doi.org/10.1080/00223980.1993.9914901>.
- Feliksiak M., *Komunikat z badań. Korzystanie z internetu w 2022 roku*, CBOS, Warszawa 2022, s. 1–17, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2022/K_077_22.PDF [dostęp: 11.04.2023].

- Fiske S.T., Cuddy A.J.C., P. Glick, Xu J., *Model of (often mixed) stereotype content: Competence and warmth respectively follow from perceived status and competition*, „Journal of Personality and Social Psychology” 2002, 82(6), s. 878–902, <http://doi.org/10.1037/0022-3514.82.6.878>.
- Flicker S., Haans D., Skinner H., *Ethical dilemmas in research on internet communities*, „Qualitative Health Research” 2004, 14(1) s. 124–134, <http://doi.org/10.1177/1049732303259842>.
- Fraga A., *Pretty Probationers: The Relationship Between Physical Attractiveness and Sentencing Outcomes*, praca magisterska, Uniwersytet Stanu Ohio 2015, http://rave.ohiolink.edu/etdc/view?acc_num=osu1428519530 [dostęp: 7.11.2022].
- Gabrieli G., Lee A., Setoh P., Esposito G., *An analysis of the generalizability and stability of the halo effect during the COVID-19 pandemic outbreak*, „Frontiers in Psychology” 2021, t. 12, s. 1–9, <http://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.631871>.
- Gräf M., Unkelbach C., *Halo effects in trait assessment depend on information valence: Why being honest makes you industrious, but lying does not make you lazy*, „Personality and Social Psychology Bulletin” 2016, 42(3), s. 290–310, <http://doi.org/10.1177/0146167215627137>.
- Hamilton R.F., Wright J.D., *State of the Masses: Sources of Discontent, Change and Stability*, Routledge, New York 2008.
- Han D.E., Laurent S.M., *Beautiful seems good but perhaps not in every way: Linking attractiveness to moral evaluation through perceived vanity*, „Journal of Personality and Social Psychology” 2022, 124(2), s. 264–286, <http://doi.org/10.1037/pspa0000317>.
- Hoffman E., *Social class correlates of perceived offender typicality*, „Psychological Reports” 1981, 49(2), s. 347–350, <http://doi.org/10.2466/pr0.1981.49.2.347>.
- Horowitz S., Dovidio J., *The rich – love them or hate them? Divergent implicit and explicit attitudes toward the wealthy*, „Group Processes & Intergroup Relations” 2017, 20(1), s. 3–31, <http://doi.org/10.1177/1368430215596075>.
- Hughes S.M., Miller N.E., *What sounds beautiful looks beautiful stereotype: The matching of attractiveness of voices and faces*, „Journal of Social and Personal Relationships” 2016, 33(7), s. 984–996, <http://doi.org/10.1177/0265407515612445>.
- Imhof M., *Listening to voices and judging people*, „Journal of Listening” 2010, 24(1), s. 19–33, <http://doi.org/10.1080/10904010903466295>.
- Izzett R., Fishman L., *Defendant sentences as a function of attractiveness and justification for actions*, „Journal of Social Psychology” 1976, 100(2), s. 285–290, <http://doi.org/10.1080/00224545.1976.9711940>.
- Jacobson M.B., *Effects of victim's and defendant's physical attractiveness on subjects' judgments in rape case*, „Sex Roles” 1981, 7(3), s. 247–255, <http://doi.org/10.1007/BF00287539>.
- Landy D., Aronson E., *The influence of the character of the criminal and his victim on the decisions of simulated jurors*, „Journal of Experimental Social Psychology” 1969, 5(2), s. 141–152, [http://doi.org/10.1016/0022-1031\(69\)90043-2](http://doi.org/10.1016/0022-1031(69)90043-2).
- Lorenzo G.L., Biesanz J.C., Human L.J., *What is beautiful is good and more accurately understood: Physical attractiveness and accuracy in first impressions of personality*, „Psychological Science” 2010, 21(12), s. 1777–1782, <http://doi.org/10.1177/0956797610388048>.
- Mazzella R., Feingold A., *The effects of physical attractiveness, race, socioeconomic status and gender of defendants and victims on judgments of mock jurors: A meta-analysis*, „Journal of Applied Social Psychology” 1994, 24(15), s. 1315–1344, <http://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1994.tb01552.x>.
- McFatter R.M., *Sentencing strategies and justice: Effects of punishment philosophy on sentencing decisions*, „Journal of Personality and Social Psychology” 1987, 36(12), s. 1490–1500, <http://doi.org/10.1037/0022-3514.36.12.1490>.
- Mocan N., Tekin E., *Ugly criminals*, „The Review of Economics and Statistics” 2010, 92(1), s. 15–30, <http://doi.org/10.3386/w12019>.
- Pike M.S., *The Principles of Policing*, Macmillan, London 1985.

- Rayburn R., Wright J.D., *Never pick a fight with an ugly person, they've got nothing to lose*, „Society” 2009, t. 46, s. 347–349, <http://doi.org/10.1007/s12115-009-9219-4>.
- Rowley C., Ramasamy N., *Halo effect*, [w:] Johnstone S., Wilkinson A. (red.), *Encyclopedia of Human Resource Management*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham 2016, s. 552.
- Rule N.O., Ambady N., Adams Jr R.B., Ozono H., Nakashima S., Yoshikawa S., Watabe M., *Polling the face: Prediction and consensus across cultures*, „Journal of Personality and Social Psychology” 2010, 98(1), s. 1–15, <http://doi.org/10.1037/a0017673>.
- Seligman C., Brickman J., Koulack D., *Rape and physical attractiveness: Assigning responsibility to victims*, „Journal of Personality” 1977, 45(4), s. 554–563, <http://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1977.tb00171.x>.
- Sigall H., Ostrove N., *Beautiful but dangerous: Effect of offender attractiveness and nature of the crime on juridic judgment*, „Journal of Personality and Social Psychology” 1975, 31(3), s. 410–414, <http://doi.org/10.1037/h0076472>.
- Sofer C., Dotsh R., Wigboldus D.H.J., Todorov A., *What is typical is good: The influence of face typicality on perceived trustworthiness*, „Psychological Science” 2014, 26(1), s. 39–47, <http://doi.org/10.1177/0956797614554955>.
- Steffensmeier D., Ulmer J., Kramer J., *The interaction of race, gender, and age in criminal sentencing: The punishment cost of being young, black, and male*, „Criminology” 1998, 36(4), s. 763–798, <http://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1998.tb01265.x>.
- Stewart J.E. II, *Defendant's attractiveness as a factor in the outcome of criminal trials: An observational study*, „Journal of Applied Social Psychology” 1980, 10(4), s. 348–361, <http://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1980.tb00715.x>.
- Stewart J.E. II, *Appearance and punishment: The attraction-leniency effect in the courtroom*, „The Journal of Social Psychology” 1985, 125(3), s. 373–378, <http://doi.org/10.1080/00224545.1985.9922900>.
- Szymanowska A., *Polacy wobec przestępstw i karan*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2008.
- Thorndike E.L., *A constant error in psychological ratings*, „Journal of Applied Psychology” 1920, 4(1), s. 25–29, <http://doi.org/10.1037/h0071663>.
- Weiner B., *Judgements of Responsibility: a Foundation for a Theory of Social Conduct*, Guilford Press, New York 1995.
- Weiner D.S., Laurent S.M., *The (income-adjusted) price of good behavior: Documenting the counter-intuitive, wealth-based moral judgement gap*, „Journal of Experimental Psychology” 2021, 150(3), s. 484–506, <http://doi.org/10.1037/xge0000952>.
- Wen W., Li J., Georgiou G., *Reducing the halo effect by stimulating analytic thinking*, „Social Psychology” 2020, 51(5), s. 334–340, <http://doi.org/10.1027/1864-9335/a000418>.
- World Economic Forum, *The Global Social Mobility Report 2020. Equality, Opportunity and a New Economic Imperative*, Cologny, Geneva 2020, https://www3.weforum.org/docs/Global_Social_Mobility_Report.pdf [dostęp: 18.12.2022].
- Yang Q., Zhu B., Zhang Q., Wang Y., Hu R., Liu S., *Effects of male defendants' attractiveness and trustworthiness on simulated judicial decisions in two different swindles*, „Frontiers in Psychology” 2019, t. 10, s. 1–11, <http://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02160>.
- Yarmey A.D., *Older and younger adults' attributions of responsibility toward rape victims and rapist*, „Canadian Journal of Behavioural Science” 1985, 17(4), s. 327–338, <http://doi.org/10.1037/h0080045>.
- Zebrowitz L.A., Wang R., Bronstad P.M., Eisenberg D., Undurraga E., Reyes-Garcia V., Godoy R., *First impressions from faces among U.S. and culturally isolated tsimane' people in Bolivian rainforest*, „Journal of Cross-Cultural Psychology” 2012, 43(1), s. 119–134, <http://doi.org/10.1177/0022022111411386>.
- Zebrowitz L.A., Franklin Jr. R.G., *The attractiveness halo effect and the babyface stereotype in older and younger adults: Similarities, own-age accentuation, and older adult positivity effect*, „Experimental Aging Research” 2014, t. 40, s. 375–393, <http://doi.org/10.1080/0361073X.2014.897151>.

Akty prawne:

- 2004 Florida Statutes, s. 800.04(4), 800.04(7), <https://www.flsenate.gov/Laws/Statutes/2004/800.04> [dostęp: 18.04.2023].
- Supreme Court of Florida, 16 October 2014, SC12-2232, *Debra Lafave v. State of Florida*, <https://law.justia.com/cases/florida/supreme-court/2014/sc12-2232.html> [dostęp: 25.04.2023].
- 2018 Florida Statutes, s. 316.191, 782.071, <https://www.flsenate.gov/Laws/Statutes/2018/782.071> [dostęp: 18.04.2023].
- Case 18-CF-7525-A, 11 August 2022, *State of Florida v. Cameron Herrin*, <https://static.fox13news.com/www.fox13news.com/content/uploads/2022/11/Final-Order-Denying-Motion-to-Reduce-or-Modify-Sentence-81ef7df5-f76e-4970-a563-7e2165152e65.pdf> [dostęp: 19.04.2023].

Netografia:

- ABC Action News, *Judge delivers sentencing for Cameron Herrin*, YouTube” 2021, https://www.youtube.com/watch?v=GQG_BFGxWQ [dostęp: 19.04.2023].
- Alleged driver in deadly Bayshore crash bonds out of jail after second arrest*, „FOX 13 Tampa Bay” 2018, <https://www.fox13news.com/news/alleged-driver-in-deadly-bayshore-crash-bonds-out-of-jail-after-second-arrest> [dostęp: 18.04.2023].
- Andrew Warren described Cameron Herrin’s 24-year sentence as ‘excessively harsh’, documents say*, „FOX 13 Tampa Bay” 2022, <https://www.fox13news.com/news/andrew-warren-cameron-herrin> [dostęp: 18.04.2023].
- Brennan T., *LaFave cleared to have contact with children*, „TBO” 2009, <https://web.archive.org/web/2017021233826/http://www.tbo.com/news/laface-cleared-to-have-contact-with-children-58304> [dostęp: 25.04.2023].
- CA, *Przystojni policjanci i piękne bransoletki. Policja ma prezent dla Magdaleny Kralki!*, „Kraków” 2020, <https://www.se.pl/krakow/przystojni-policjanci-i-piekne-bransoletki-policja-ma-prezent-dla-magdaleny-kralki-aa-NXfV-Kp7m-cLMW.html> [dostęp: 16.05.2023].
- Capriel J., *Judge rejects request to let driver in fatal race stay on roads*, „Tampa Bay Times” 2018, <https://www.tampabay.com/live-coverage/2018/05/26/judge-rejects-request-to-let-driver-in-fatal-race-stay-on-road/> [dostęp: 1.05.2023].
- Colavecchio-Van Sickler S., *Greco Middle teacher facing new sex charges*, „Tampa Bay Times” 2005, <https://www.tampabay.com/archive/2004/06/26/greco-middle-teacher-facing-new-sex-charges/> [dostęp: 24.04.2023].
- Czernich P., Serafin D., *Kibole. Gangsterzy. Deweloperzy*, „Onet” 2020, <https://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/gang-cracovii-miliony-zlotych-z-narkotykow-byly-prane-w-krakowskich-nieruchomosciach/h2v03rq> [dostęp: 26.04.2023].
- Darmowy bilet od Policji dla Magdaleny Kralki*, „Informacyjny Serwis Policyjny” 2020, <https://isp.policja.pl/isp/aktualnosci/14952,Darmowy-bilet-od-Policji-dla-Magdaleny-Kralki.html> [dostęp: 28.04.2023].
- Denise Sundberg, *Child Rapist, Debra LaFave – White Girl Privilege in America (Full Interview)*, „YouTube” 2014, <https://www.youtube.com/watch?v=aP6T3sAHAFs&t=4s> [dostęp: 6.05.2023].
- Fanning T., McNeill C., Marrero T., Dawson A., *Parents of teens in fatal Bayshore crash described as loving, attentive and devastated*, „Tampa Bay Times” 2018, https://www.tampabay.com/news/publicsafety/crime/Parents-of-teens-in-fatal-Bayshore-crash-described-as-loving-attentive-and-devastated_168742691/ [dostęp: 18.04.2023].
- Fla. Teacher held on charge of sex with student*, 14, „NBC News” 2004, <https://www.nbcnews.com/id/wbna5326549> [dostęp: 21.04.2023].
- Former teacher who had sex with student back in trouble*, „CNN” 2007, <http://edition.cnn.com/2007/US/law/12/04/teacher.sex/index.html> [dostęp: 25.04.2023].

- Goldenberg S., *Too pretty for prison*, „The Guardian” 2006, <https://www.theguardian.com/world/2006/mar/24/usa.gender> [dostęp: 21.04.2023].
- Gomez G., *Driver in deadly Baysshore crash plans to appeal 24-year prison sentence*, „FOX 13 Tampa Bay” 2021, <https://www.fox13news.com/news/driver-in-deadly-bayshore-crash-plans-to-appeal-24-year-prison-sentence> [dostęp: 18.04.2023].
- Gomez G., *Teens plead guilty in Baysshore fatal crash that killed mother, baby*, „FOX 13 Tampa Bay” 2020, <https://www.fox13news.com/news/teens-plead-guilty-in-bayshore-fatal-crash-that-killed-mother-baby> [dostęp: 19.04.2023].
- Guilty of sex with student, teacher avoids prison*, „CNN International” 2005, <http://edition.cnn.com/2005/LAW/11/22/teacher.sex/index.html> [dostęp: 21.04.2023].
- Guzzo P., *Tampa holds a birthday vigil for Lillia Raubenolt, the young girl killed on Baysshore*, „Tampa Bay Times” 2018, https://www.tampabay.com/news/publicsafety/Tampa-holds-a-birthday-vigil-for-Lillia-Raubenolt-the-young-girl-killed-on-Bayshore_171030115/ [dostęp: 30.04.2023].
- Haasch P., *The cult following for Cameron Herrin, who was sentenced to 24 years in prison, sends letters to his mom*, „Business Insider” 2021, <https://www.insider.com/cameron-herrin-mother-says-she-receives-calls-from-obsessed-fans-2021-8> [dostęp: 18.04.2023].
- Hollenbeck S., Trujillo D., *Young men plead guilty in 2018 deadly Baysshore Blvd. crash*, „ABC Action News” 2020, <https://www.abcactionnews.com/news/region-hillsborough/teens-charged-in-2018-deadly-bayshore-blvd-crash-to-change-pleas> [dostęp: 19.04.2023].
- IM, *„Bad Boy” Patryka Vegi w kinach. Na premierze pojawi się Magdalena Kralka? Reżyser zaprasza kobietę mafii kiboli*, „Dziennik Zachodni” 2020, <https://dziennikzachodni.pl/bad-boy-patryka-vegi-w-kinach-na-premierze-pojawi-sie-magdalena-kralka-rezyser-zaprasza-kobietę-mafii-kiboli/ar/c13-14742640> [dostęp: 13.05.2023].
- Jadczak S., *Magdalena K. zatrzymana na Słowacji*, „TVN24” 2020, <https://tvn24.pl/polska/magdalena-k-zatrzymana-na-slowacji-była-poszukiwana-listem-gonczym-i-czerwona-notainterpolu-4293210> [dostęp: 7.05.2023].
- James M.S., *Debra Lafave, Ex-Teacher in Sex Case, Ordered Back on Probation*, „abc News” 2013, <https://abcnews.go.com/blogs/headlines/2013/01/debra-lafave-teacher-in-sex-case-ordered-back-on-probation> [dostęp: 25.04.2023].
- Kemp S., *Digital 2023: Global Overview Report*, „Data Reportal” 2023, <https://datareportal.com/reports/digital-2023-global-overview-report> [dostęp: 11.04.2023].
- Krause T.W., *Lafave Signs Plea*, „TBO News” 2005, <https://web.archive.org/web/20051125021418/http://news.tbo.com/news/MGBL1FT6DGE.html> [dostęp: 24.04.2023].
- MAK/rzw, *Kraków. Magdalena K., oskarżona o kierowanie gangiem pseudokibiców, stanęła przed sądem*, „TVN24” 2021, <https://tvn24.pl/krakow/krakow-magdalena-k-oskarzona-o-kierowanie-gangiem-pseudokibiców-stanęła-przed-sądem-5525624> [dostęp: 16.05.2023].
- Makowski M., *Makowski: Kobieta na czele mafii. Kralka wykorzystała moment po rozbiciu gangu Cracovii. I tak już zostało [OPINIA]*, „WP Opinie” 2019, <https://opinie.wp.pl/makowski-kobieta-na-czele-mafii-kralka-wykorzystała-moment-po-rozbiciu-gangu-cracovii-i-tak-juz-zostalo-opinia-6416635359500417a> [dostęp: 27.04.2023].
- McCain E., Leigh H., *Driver in 2018 Baysshore Boulevard crash that killed mom, baby sentenced to 24 years in prison*, „ABC Action News” 2021, <https://www.abcactionnews.com/news/region-hillsborough/driver-in-2018-bayshore-boulevard-crash-that-killed-mom-baby-sentenced-to-24-years-in-prison> [dostęp: 19.04.2023].
- Molinet J., *Fla. teacher's probation ends early, decade after affair with teen*, „Daily News” 2014, <http://www.nydailynews.com/news/crime/debra-lafave-probation-ends-early-decade-fla-teacher-affair-14-year-old-article-1.1977580> [dostęp: 4.05.2023].

- Pałahicki M., *Magdalena K. zostanie wydana Polsce. Słowacki sąd podjął decyzję*, „RMF24” 2020, <https://www.rmfm24.pl/fakty/polska/news-magdalena-k-zostanie-wydana-polsce-slowacki-sad-podjal-decyzja-nId,4848686> [dostęp: 16.05.2023].
- Parker K., *Yes, the Rich Are Different*, 2012, „Pew Research Center” 2012, s. 1–15, <https://www.pewresearch.org/social-trends/2012/08/27/yes-the-rich-are-different/> [dostęp: 2.12.2022].
- Poltilove J., *Debra Lafave no longer on probation*, „TBO” 2011, <https://web.archive.org/web/20110924014903/http://www2.tbo.com/news/breaking-news/2011/sep/22/7/debra-lafave-no-longer-on-probation-ar-259770/> [dostęp: 24.04.2023].
- Popławski J., *Kraków. Gang kiboli Cracovii. Akt oskarżenia przeciwko Magdalenie K.*, „WP Wiadomości” 2021, <https://wiadomosci.wp.pl/krakow-gang-kiboli-cracovii-akt-oskarzenia-przeciwko-magdalenie-k-6667804627819392a> [dostęp: 16.05.2023].
- Post 10 Tampa Bay w portalu Facebook z 24.05.2018 r., <https://www.facebook.com/10TampaBay/posts/pfbid0igBV7WKBjV7afbBbCY2ZqUcugndgu86PUHkXRVqRVNnx9HSMnq3afK2aKbrFapJPl> [dostęp: 1.05.2023].
- Post 10 Tampa Bay w portalu Facebook z 24.05.2018 r., <https://www.facebook.com/10TampaBay/posts/pfbid0pPCRq2ZB2fCx2xp5Bhb6gs6dhaPswCh4btrr4k3qh8JoGrDhWhhSEgtgLyXx1YQil> [dostęp: 30.04.2023].
- Post ABC Action News – WFTS – Tampa w portalu Facebook z 27.05.2018 r., <https://www.facebook.com/tampabaynews/videos/10156549785705409> [dostęp: 1.05.2023].
- Post ABC News w portalu Facebook z 25.01.2013 r., <https://www.facebook.com/ABCNews/posts/324498467655751> [dostęp: 13.05.2023].
- Post Cameron Herrin w portalu Facebook z 8.07.2021 r., <https://www.facebook.com/thecameronherrin/posts/pfbid0e4wkpp7mRRBdHu4gdjBuNjjsTxqK7Cs6bktfD6epMBM53nyDAjiEeX1VT7J4wACJl> [dostęp: 2.05.2023].
- Post carlatte w portalu Twitter z 26.09.2009 r., <https://twitter.com/carlettaisgreat/status/4392360071> [dostęp: 6.05.2023].
- Post Chesley Duncan w portalu Twitter z 1.11.2011 r., <https://twitter.com/chesleyd/status/131159222309240832> [dostęp: 6.05.2023].
- Post Diamond Dd w portalu Twitter z 30.10.2009 r., <https://twitter.com/ntnslykrazy/status/5278734229> [dostęp: 6.05.2023].
- Post Dr. Big Bags w portalu Twitter z 18.10.2010 r., <https://twitter.com/AliciaLachelle/status/27755702632> [dostęp: 6.05.2023].
- Post Elena State w portalu Facebook z 17.07.2021 r., <https://www.facebook.com/groups/488266178935754/posts/495833954845643/> [dostęp: 2.05.2023].
- Post ERiKA w portalu Twitter z 8.03.2012 r., <https://twitter.com/ejazmin10/status/177831118878425088> [dostęp: 6.05.2023].
- Post FaLoose w portalu Twitter z 20.06.2014 r., https://twitter.com/YahWeh_Tweets/status/480050967539621888 [dostęp: 13.05.2023].
- Post FARAH w portalu Twitter z 27.04.2023 r., <https://twitter.com/faryalk1991/status/1651620145062637568> [dostęp: 2.05.2023].
- Post Glen Springer Jr. w portalu Twitter z 4.05.2010 r., <https://twitter.com/Springertime76/status/13386423759> [dostęp: 6.05.2023].
- Post HeatherLeighWFTS w portalu Twitter z 8.04.2021 r., <https://twitter.com/HLeighWFTS/status/1380158165396959234> [dostęp: 2.05.2023].
- Post JAdleman w portalu Twitter z 26.05.2014 r., <https://twitter.com/V8beetle/status/470728529617776640> [dostęp: 13.05.2023].
- Post Justice For Cameron Herrin w portalu Facebook z 1.12.2021 r., https://www.facebook.com/perm-link.php?story_fbid=pfbid0gWNYzW91Vn1KBAHoEuNkwFYRatkvQx6Qc1M61HWWXsstknkoYunHma2upiEMMiZtUl&id=111355284539584 [dostęp: 2.05.2023].

- Post Justice For Cameron Herrin w portalu Facebook z 4.07.2021 r., https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid02FwchTGy4ZCwtX3A1TZuTMSc5nxvAELPbL8ri8ZzqdJxiCgsTCKfCoSyyv9yhTxbol&id=111355284539584 [dostęp: 2.05.2023].
- Post Kaylee w portalu Twitter z 28.10.2009 r., <https://twitter.com/LaZyJeStYr/status/5214068432> [dostęp: 6.05.2023].
- Post KeithCate w portalu Twitter z 31.05.2018 r., <https://twitter.com/WFLAKeith/status/1002242442920423424> [dostęp: 30.04.2023].
- Post Lejla Huskic w portalu Twitter z 21.01.2011 r., <https://twitter.com/lejlahuskic/status/28553100625190912> [dostęp: 6.05.2023].
- Post M jak Mafia w portalu Facebook z 21.08. 2019 r., <https://www.facebook.com/mjakmafia/posts/pfbid0BXkL24Eb8RDBMFmabtXBVWL8Z5wpw55Jpx7aoBYQ6bp8m4SMn3dZtWwsmFjg5BFI> [dostęp: 20.05.2023].
- Post MonikaG_87 w portalu Twitter, https://twitter.com/MonikaG_87/status/1164258279108816898?s=20 [dostęp: 20.05.2023].
- Post Ms. Violet w portalu Facebook z 5.12.2021 r., <https://twitter.com/RedLovesViolet/status/1467558780183678976> [dostęp: 2.05.2023].
- Post nietabeata w portalu Twitter z 4.09.2019 r., <https://twitter.com/nietabeata/status/1169164492330151936> [dostęp: 20.05.2023].
- Post People w portalu Facebook z 20.10.2017 r., <https://www.facebook.com/peplemag/videos/10156323197693132> [dostęp: 13.05.2023].
- Post Polska Policja w portalu Facebook z 22.01.2020 r., <https://www.facebook.com/PolicjaPL/posts/pfbid02ZnPhyCS51QWsrQn9wM4AbyBtWPAUx7QRvDzYbpySAuFgkdj7PNcCnETMd11NAqQkl> [dostęp: 20.05.2023].
- Post Regina Muratova w portalu Facebook z 23.03.2022 r., <https://www.facebook.com/groups/thebookhangoutspot/posts/1958324474350527/> [dostęp: 13.05.2023].
- Post Reverend Haywood Jey w portalu Twitter z 25.05.2018 r., <https://twitter.com/wickedrev/status/999829549591552001> [dostęp: 30.04.2023].
- Post Sara Mark w portalu Twitter z 1.05.2023 r., https://twitter.com/gfhh_iii/status/1652855653860274178 [dostęp: 2.05.2023].
- Post Sądeczanin w portalu Facebook z 21.08.2019 r., <https://www.facebook.com/sadeczanin/posts/pfbid0kcEykKfTo8WMSoJM1gLm26g8EYaZ4dhMAeuvKJXgHaPwLxPoCFV2MoQv6BFRXB-nQl> [dostęp: 20.05.2023].
- Post Scot w portalu Twitter z 25.02.2009 r., <https://twitter.com/Scotthomas/status/1250841378> [dostęp: 6.05.2023].
- Post Seascape Network w portalu Twitter z 24.05.2018 r., <https://twitter.com/LaurenRozyla/status/999625851909103616> [dostęp: 30.04.2023].
- Post Sfotografuj policjanta & Beyond w portalu Facebook z 21.08.2019 r., <https://www.facebook.com/SfotografujPolicjanta/posts/pfbid0BrChyNE6faQHqHNXx3jhZD3DiMD6mn1KFN3fNijkEKgaPWYvQFYx2KZ6vqtTiBu4l> [dostęp: 17.05.2023].
- Post Shelby w portalu Twitter z 22.09.2011 r., <https://twitter.com/SHELLLZyasmine/status/116641569729298432> [dostęp: 6.05.2023].
- Post Spectrum Bay News 9 w portalu Facebook z 22.09.2011 r., <https://www.facebook.com/likebn9/posts/pfbid037NPSAAbiS1d4Vhiu9mrbYxA6C1V6faRmMekE8H9X1EnPSyHaW23ih6hJDzFaXCtYSl> [dostęp: 13.05.2023].
- Post Staci G. w portalu Twitter z 29.08.2010 r., https://twitter.com/iTweetyfe_x/status/22420454725 [dostęp: 6.05.2023].
- Post Stary_Zrzeda w portalu Twitter z 4.09.2019 r., https://twitter.com/stary_zrzeda/status/1169234778161328128?s=20 [dostęp: 20.05.2023].

- Post Steve Malinowski w portalu Twitter z 16.02.2012 r., <https://twitter.com/AnarchistDigest/status/170042927115014144> [dostęp: 6.05.2023].
- Post Tampa Bay Times portalu Twitter z 9.04.2021 r., https://twitter.com/TB_Times/status/1380310824007430151 [dostęp: 2.05.2023].
- Post Tampa Bay Times w portalu Twitter z 26.05.2018 r., https://twitter.com/TB_Times/status/1000436404143513600 [dostęp: 30.04.2023].
- Post T24 w portalu Twitter z 21.11.2020 r., <https://twitter.com/t24comtr/status/1330222949878599685?s=20> [dostęp: 20.05.2023].
- Post WFLA News Channel 8 w portalu Facebook z 31.12.2020 r., <https://www.facebook.com/WFLA-NewsChannel8/videos/973780946485095> [dostęp: 2.05.2023].
- Post Wiadomości w portalu Facebook z 24.01.2020 r., <https://www.facebook.com/www.wiadomoscicom/posts/pfbid0oMH7uQR9zJsVZraUPfWDaw96epdoE8jdAfdtTtWJwL4TWoc6CbuHc2u6UJ8xKDeI> [dostęp: 20.05.2023].
- Post Wolny Józ w portalu Twitter z 4.09.2019 r., <https://twitter.com/WolnyJuz/status/1169278523644755970?s=20> [dostęp: 20.05.2023].
- Post ZAGRANICO w portalu Facebook z 4.09.2019 r., <https://www.facebook.com/zagranico/posts/pfbid02sFXrWQYt8pAga5cKEtJPoEAYjV2LYvzaKjuWjMJ5oeE9ksg29N9venDzezKXderpl> [dostęp: 18.05.2023].
- Prosecutors drop sex case against teacher*, „CNN International” 2006, <http://edition.cnn.com/2006/LAW/03/21/charges.dropped/> [dostęp: 24.04.2023].
- Snow, *Nowe fakty o szefowej gangu kiboli. Nie uwierzysz, gdzie wcześniej pracowała*, „Fakt” 2019, <https://www.fakt.pl/wydarzenia/polska/krakow/gdzie-jest-magdalena-kralka-nowe-fakty-o-szefowej-gangu-kiboli/dmy0nym> [dostęp: 5.05.2023].
- Snow, *Ta 30-latką z Krakowa to członkini gangu. Szuka jej Interpol*, „Fakt” 2019, <https://www.fakt.pl/wydarzenia/polska/krakow/magdalena-kralka-poszukiwana-przez-malopolska-policje-wydano-za-nia-czerwona-note/cmk6wgf> [dostęp: 27.04.2023].
- Tampa's Bayside Boulevard gets new safety features months after deadly crash*, „YouTube”, <https://www.youtube.com/watch?v=vSXj9STIrl4> [dostęp: 30.04.2023].
- Wini, *Domniemana szefowa gangu kiboli usłyszała zarzuty. Nie przyznaje się do winy*, „TVN24” 2020, <https://tvn24.pl/krakow/krakow-magdalena-k-uslyszala-zarzuty-kierowanie-gangiem-handel-narkotykami-i-skladanie-falszywych-zeznan-4760094> [dostęp: 7.05.2023].
- Wini/ec, *Chciała gwarancji, że nie trafi do aresztu. Magdalena Kralka nie dostała listu żelaznego*, „TVN24” 2019, <https://tvn24.pl/krakow/magdalena-kralka-krakow-sad-nie-przyznal-jej-listu-zelaznego-ra981376-2305064> [dostęp: 28.04.2023].
- Wos C., *The Lafave case: a timeline*, „Tampa Bay Times” 2006, <https://www.tampabay.com/archive/2006/03/22/the-lafave-case-a-timeline/> [dostęp: 21.04.2023].